

MASTEROPPGAVE

Emnekode: HI325LS

Navn på kandidat: Maria Abelsen

Fra Bodin til Brooklyn

En norsk utvandrers opplevelser i Amerika

From Bodin to Brooklyn

The experiences of a Norwegian emigrant in America

Dato: 15.05.2018

Totalt antall sider: 46

Takk

Jeg vil benytte anledningen til å takke Karoline Jensen Megård som har bidratt med tilbakemeldinger og mental støtte undervegs i prosjektet. Takk til Kirsten M. Limstrand for lån av brev, og til Steinar Aas for uvurderlig veiledning.

Maria Abelsen,

Bodø 14.05.2018

Til pappa

Innholdsfortegnelse

Takk.....	i
Innholdsfortegnelse	ii
1.0 Introduksjon til oppgaven.....	1
1.1 Problemstilling.....	1
2.0 Begreper og avgrensninger.....	2
2.1 Vandring og emigrasjon	2
3.0 kilder, teori og metode	4
3.1 Metode.....	5
3.2 Casestudie.....	7
4.0 Historiografi	8
5.0 Generelt om utvandringshistorien	10
5.1 Vandring til Nordland	14
5.2 Perspektiver på utvandringen	14
6.0 Utvandringen fra Salten	15
7.0 Trygve Jacobsen.....	16
8.0 Tilstander i Amerika.....	19
8.1 Arbeidsforhold	21
8.2 Penger hjem.....	26
8.3 Forhold hjemme, hjemlengsel og hjemreise	28
8.4 Religion	31
8.5 integrering	31
8.6 Innvandring til Amerika	36
9.0 Drøfting	37
10.0 Konklusjon	43
Litteraturliste	47
Kilder hentet fra internett	48

1.0 Introduksjon til oppgaven

Fokus i denne oppgaven vil ligge innenfor en forskertradisjon knyttet blant annet til historiker Ingrid Semmingsen, nemlig emigrasjonsforskning. Oppgaven vil først ta for seg den generelle historien om utvandringen fra Norge til Amerika, hvor jeg skriver om utvandringen fra 1800-tallet og hva som lå til grunn for den. Deretter går oppgaven mer i dybden på temaet med en casestudie basert på Amerikabrev fra 1923 og utover til cirka 1933. Grunnen til at jeg velger denne periodiske avgrensningen er fordi jeg har tilgang til Amerikabrev sendt fra en norsk emigrant ved navn Trygve Jacobsen, som dro fra Tverlandet i Bodin til USA i 1923. Han var en av syv søsken, og til sammen reiste fem av søsknene ut til Amerika, hvor de også ble værende.

Trygve og familien reiste nokså sent i den norske emigrasjonshistorien. Emigrasjonen dabbet av på 1920-tallet, mye fordi det ble lagt restriksjoner på innvandringen til USA¹.

Restriksjonene gav landene i Europa kvoter på hvor mange som hvert år fikk innvandre til Amerika. Første verdenskrigen, som varte fra 1914 til 1918², er også en del av forklaringen på at færre utvandret, da det ble vanskeligere med sjøfart og dårligere kår. Emigrasjonen tok en ny vending med restriksjonene, hvor mange heller emigrerte til Canada eller Sør-Amerika. Emigrasjonen til Canada nådde dog aldri samme høyder som den til Amerika.

Denne oppgaven bygges opp fra makro- til mikronivå. Jeg vil først ta for meg emigrasjonshistorien for Norge som helhet med teorier fra andre historikere om hvorfor emigrantene dro. Deretter vil jeg se på emigrasjonen fra Nord-Norge og da med spesielt fokus på Trygve Jacobsen som er hovedpersonen i denne casestudien.

1.1 Problemstilling

Bakgrunnen for min interesse for emigrasjonen til Amerika er at to av mine forfedre emigrerte dit. Begge kom etter hvert tilbake til Norge, men jeg synes det er interessant å se nærmere på hva norske emigranter faktisk opplevde i sitt møte med Amerika. Det var viktig for meg å velge et tema som ligger meg nært, slik at jeg hadde en ekstra motivasjon for å komme meg gjennom arbeidet med denne oppgaven.

¹ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S33

² Brazier og Kirkhusmo, 2018

Å finne en problemstilling til denne oppgaven var en vanskelig prosess for meg. Hvilke spørsmål kunne jeg stille brevene som ville gi en interessant oppgave å jobbe med? Hvilke spørsmål kunne jeg besvare med brevene som utgangspunkt? Etter å ha lest meg opp på ulike teorier av andre historikere, og sett på hva Trygve skrev om i brevene, landet jeg til slutt på denne problemstillingen;

«Hvordan passer Trygve inn i emigrasjonshistorien, og hvordan samsvarer hans opplevelser beskrevet i brevene med teorier for utvandring og integrering i Amerika?»

Jeg ønsker med dette å se på om det som kommer frem i brevene Trygve sendte hjem til familien støtter opp under kjente emigrasjonsteorier for hvorfor folk i Norge valgte å pakke sammen og starte et nytt liv i Amerika. Jeg vil se på kjente teorier for utvandring, blant annet presentert gjennom Ingrid Semmingsen, for å se om Trygves brev underbygger noen av disse teoriene. Semmingsen er en anerkjent norsk historiker, som gjennom årene skrev flere verk om utvandringen fra Norge.

Hvordan ble Trygve integrert i Amerika? Følte han seg som en amerikaner eller var han norsk i Amerika? Hva var det som førte til at han gikk fra et ønske om å tjene seg opp penger for deretter å reise tilbake til Norge, til etter hvert å ta avgjørelsen om å bli værende i Amerika?

2.0 Begreper og avgrensninger

2.1 Vandring og emigrasjon

Før masseutvandringen til Amerika fantes det mobilitet innad i Norge. Denne innenlands mobiliteten deles gjerne inn i fire kategorier; flytting over korte avstander, flytting fra bygd til by, flytting fra innland til kyst, og flytting fra sør til nord.³ Jeg skal presentere disse kategoriene mer inngående;

Flytting over korte avstander, handlet oftest om at man flyttet for å skaffe seg jord, finne ektefeller eller for å ta tjeneste. Det var tjenestetvang for at gårdbrukerne skulle ha tilgang til arbeidskraft. Tjenestefolkene hadde mulighet til å flytte to ganger i året, noe som innebar at de slapp å binde seg for lengere enn 6 måneder til en plass. I utgangspunktet var det sogneband⁴. Det ville si at man kun kunne ta seg tjeneste i det kirkesognet man hørte til. Dette ble ikke

³ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S20

⁴ Sogner, Telste. *Ut og søkje teneste*. S25

alltid praktisert, og i 1818 ble dette sognebandet opphevet, tjenesteplikten var dog enda lovpålagt.⁵

Tjenesteyrket var dominert av kvinner, mens den mannlige befolkningen blant annet søkte seg til både sjøfart og militære. På 1800-tallet endret tjenesteholdet seg med avreguleringen av tjenesteplikt i 1854, noe som ble fulgt av at færre tok seg tjenestearbeid. Med industrialiseringen fra midten av 1800-tallet⁶ ble det flere fabrikker og mer industri, og mange søkte seg til disse.⁷ Flyttingen til kysten forklares ved at kysten hadde et større næringsgrunnlag enn innlandsbygdene. Mens det var begrenset med ledig jord å dyrke, var havet en allmenning alle kunne utnytte seg av.

Å søke seg til byene var ikke et utbredt flyttemønster i det gamle norske samfunnet. Til ut på 1800-tallet var det svak tilflytting til byene, med Bergen som unntak. Bergen mottok mange tilflyttere fra Vestlandet, og fungerte gjerne som en mellomstasjon for de som senere flyttet til Nord-Norge eller videre ut av landet. Bergen var en hansaby, altså en sammenslutning av ulike handelsmenn⁸, og fikk også mange innvandrere. Da utvandringen til Amerika tiltok fungerte ennå Bergen som et alternativ til emigrasjon.⁹

Selv om flytting til byer ikke var utbredt mønster var det ifølge Sølvi Sogner en betingelse for folkeveksten i byene på 1600- og 1700-tallet at de opplevde tilflytting. Kirkebøkene fra 1648 til 1800 viste at folketallet i byene ikke kunne holdes oppe ved naturlig tilvekst, men at de var avhengig av en kontinuerlig tilflytting for å få opp innbyggertallet.¹⁰

Flyttingen nordover var i gang allerede på 1600-tallet. Ulike migrasjons- og samfunnsforskere har brukt ordet «frontier» om Nord-Norge, og ifølge Brox vokste folketallet i nord raskere enn i Sør-Norge i perioden 1800-1950¹¹. Nord-Norge har vært omtalt som «småkårsfolks Amerika», og hadde som Amerika uutnyttede ressurser og tynt befolkede områder. Flyttingen nordover vedvarte selv etter at emigrasjonen til Amerika tok fart. Det var ikke bare folk sørfra som flyttet til Nord-Norge, men også kvener.¹²

⁵ Sogner, Telste. *Ut og søkje teneste*. S36

⁶ Bull og Tvedt, 2018

⁷ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S21-22

⁸ SNL, 2018, Hansaforbundet

⁹ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S25-27

¹⁰ Sogner. *Folkevekst og flytting*. S89-90

¹¹ Brox. *Nord-Norge*. S203

¹² Engen. *Festskrift til Ingrid Semmingsen*. S53-54

Før utvandringen til Amerika var det en del norsk immigrasjon til Holland/Nederland. Dette startet på 1600-tallet ved at norske sjøfolk fikk seg arbeid på den hollandske handelsflåten.¹³ Mens mennene som utvandret dit for det meste arbeidet på havet, var det også en del kvinner som utvandret og fikk seg jobb som tjenepiker eller startet små bedrifter. Den hollandske utflyttingen var størst på sør- og Sør-Vestlandet.¹⁴ Den hollandske utvandringen kan ha virket mindre skremmende enn den amerikanske, siden man dro til en nærliggende region.

Som vi ser var både vandring innad i Norge, og utvandring var et kjent fenomen lenge før utvandringen til Amerika tok av. Denne utvandringen representerte derimot et mer dramatisk brudd enn den som hadde foregått tidligere. Den norske forskertradisjonen på dette feltet har i stor grad fokusert på *hvorfor* folk dro. Dette kommer jeg tilbake til i kapitlet om den norske utvandringshistorien.

Utvandring og emigrasjon er altså når mennesker flytter over landegrenser til et nytt hjemsted. Denne vandringen kan være både frivillig og ufrivillig. Grensene mellom hva som er frivillig og ikke kan ofte være flytende. Emigrasjonen til Amerika kan ses som frivillig siden det var et aktivt valg man tok, men kan også ses som ufrivillig hvis man ble «tvunget» til å flytte for å kunne brødfø seg selv og familien.¹⁵ Innvandring er dermed når man ankommer et nytt land eller stat med mål om å bosette seg der.¹⁶

3.0 kilder, teori og metode

I denne oppgaven er målet å se på emigrasjonen fra Norge og Salten, med Trygve og hans Amerikabrev som hovedfokus. Jeg kommer til å benytte meg av mange ulike kilder og litteratur, blant annet mer generelle verk skrevet av andre forfattere, lokale bygdebøker og personlige brev. Med utgangspunkt i nevnte kilder håper jeg å kunne bidra i den lokale historieskrivingen.

Når jeg går løs på denne oppgaven er det viktig at jeg er bevisst på egen forforståelse. Forforståelsen er de kunnskaper og oppfatninger alle mennesker bærer på om virkeligheten rundt seg, og gjennom den tolker vi virkeligheten vi befinner oss i. Forforståelsen er altså

¹³ Sogner. *Ung i Europa*. S 11

¹⁴ Sogner. *Ung i Europa*. S12

¹⁵ Tønnessen, 2018

¹⁶ Myhre, 2018

viktig for at vi skal kunne tolke verden rundt oss, men som forsker må man være bevisst på at forforståelsen vil påvirke hva som observeres og hvordan disse observasjonene tolkes.¹⁷

Det skal vanskelig gjøres å starte på en undersøkelse uten å ha noen form for forventninger til tema, og det er heller ikke mulig å skaffe seg en fullstendig oversikt over et forskningstema.

Den informasjonen man samler inn vil automatisk bli sortert etter hva forskeren anser som interessant, og dette vil være farget av forforståelsen. Den spiller ikke bare inn i innsamlingen av data, men også i tolkningen av den. Derfor må man være bevisst på de valgene man tar undervegs i prosessen, og forsøke å forholde seg så objektiv som mulig.¹⁸

3.1 Metode

Med valg av metode velger man veien mot målet i oppgaven, altså hvordan man skal gå frem for å finne informasjonen man trenger for å besvare forskningsspørsmålet.¹⁹ Forskjellen på kvantitativ og kvalitativ data kan grovt skilles ved at man ved førstnevnte samler informasjon i form av tall, mens man med kvalitativ metode samler informasjon i form av ord.²⁰ Siden jeg ønsker å gå i dybden av Trygves opplevelser i Amerika egner kvalitativ metode seg best for denne oppgaven.

Kvalitativ metode innebærer at jeg kommer til å gå i dybden av temaet uten å ha et ønske om at mine resultater skal være representative i en annen situasjon²¹; det én emigrant skrev hjem om kan vanskelig sies å ha vært universelt for alle nordmenn som emigrerte. Kvalitativ data kan samles inn på fire måter; intervju med åpne spørsmål, skrevne dokumenter, direkte observasjon og lyd- og bildemateriale.²² Jeg benytter meg av skrevne dokumenter, altså brevene til Trygve. Oppgaven er av kvalitativ metode, men den kan likevel være sammenlignbar med andre steder i Norge som hadde lignende demografisk sammensetting og liknende sammensetting av fiskere og bønder.

Med bruk av brev som kilde er det min oppgave å analysere og fortolke dem. Ulike mennesker kan komme frem til ulike tolkninger, eller lese forskjellige ting mellom linjene.

¹⁷ Johannessen. *Introduksjon til...* s38

¹⁸ Johannessen. *Introduksjon til...* s39-40

¹⁹ Johannessen. *Introduksjon til...* S29

²⁰ Jacobsen. *Hvordan gjennomføre.* S125

²¹ Dalland. *Metode og oppgaveskriving.* S113.

²² Johannessen. *Introduksjon til...* S117

Jeg må fokusere på å holde en armlengdes avstand til kildene og lese brevene for det de er, og ikke se etter informasjon som ikke er der som jeg trenger for å bygge oppgaven min.

«Ord er feitere enn tall og kan tillegges flere meninger. Dette gjør dem vanskeligere å flytte rundt på og arbeide med. Enda verre, de fleste ord er meningsløse med mindre vi relaterer dem til ord som står foran og bak det ordet vi studerer (...)»²³

Dette sitatet viser noe av utfordringen man står ovenfor i møte med en skriftlig kilde. Man må være forsiktig med å tillegge kilden mening, men likevel søke etter mening og hvordan det som blir skrevet passer inn i samtiden.

Som nevnt kommer jeg til å skrive denne oppgaven blant annet ved hjelp av Amerikabrev jeg har fått tilgang til. Brevene er i besittelsen til Kirsten M. Limstrand, som er niesen til Trygve. Kirstens far, Morten, ble igjen i Norge da søsknene utvandret.

Når man skal bruke skriftlige kilder som brev eller dagbøker er det ulike faktorer man må reflektere over. I mitt tilfelle må jeg tenke over hva opphavssituasjonen var for brevene, og hvilket publikum de var skrevet for. Hva man velger å skrive og hva som kan leses implisitt vil variere ut fra hvem sender har skrevet brevene til. Det skal også nevnes at jeg kun har tilgang til brevene som Trygve selv sendte til Norge, ikke de han mottok. Jeg baserer derfor oppgaven kun på hans reaksjoner på det de skrev, uten å vite hvilke konkrete reaksjoner det vakte fra foreldrene og søsknene som var i Norge.

Det at jeg sitter med ufullstendig informasjon kan påvirke oppgaven. Brevene er åpne for tolkning, og jeg må passe meg for å ikke lese inn mening som ikke er der. Det kan også mangle verdifull informasjon som har noe å si for oppgavens utfall – hvilke reaksjoner fikk Trygve på det han skrev hjem? Og hva står skrevet i de brevene Trygve sendte hjem som mangler? All informasjonen jeg mangler vil påvirke oppgaven. Jeg kan bare ut fra de brevene jeg har tilgang til prøve å fylle de tomrommene som er der.

Jeg benytter brevene som hovedkilde, og selv om dette er primærkilder er det ikke sikkert at de alltid gir riktig informasjon. Tradisjonelt sett vil man ha større tiltro til kilder som er nært fenomenet man skal beskrive²⁴, men jeg som forsker må ta en vurdering på hvor pålitelig det Trygve skriver er. Har han en grunn til å tilbakeholde informasjon, for eksempel for å ikke gjøre foreldrene bekymret? For å sikre seg mot usannheter burde man ha flere kilder å basere

²³ Johannessen. *Introduksjon til*. S164

²⁴ Jacobsen. *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* S230

seg på, men i dette tilfellet er det kun brevene fra Trygve som er grunnlaget for casen. Brevene jeg bruker er en meddelende kilde og som beskriver virkeligheten slik den var for vedkommende som skrev dem.²⁵ Brevene som blir benyttet i denne oppgaven er en personlig kilde. Det vil si at de har én forfatter, noe som gjør det enkelt å se hvem sine synspunkter som kommer frem i kilden. Siden jeg ønsker å belyse en emigrants opplevelser og integrasjon i et nytt land egner det seg godt med personlige kilder; brevene viser kun Trygves syn på det han opplever.²⁶

3.2 Casestudie

Denne oppgaven er en casestudie som tar utgangspunkt i brevene til Trygve for å få et bilde av hvordan livet som emigrant var for han. Tidsperioden jeg tar utgangspunkt i er fra 1923, året han utvandret, og et tiår frem i tid, til 1933. Dette er for å se hvilke endringer eller prosesser som åpenbarer seg med tiden. På begynnelsen av 1900-tallet fortsatte unge menn og kvinner å flytte på seg innad i Norge, og antallet arbeiderklassemenn i alderen 18 til 22 år hadde fortsatt å stige dersom utvandringen på ny ikke hadde redusert dem. Det var naturlig tilvekst i befolkningen, men flere bygder opplevde likevel nedgang i folketall. Fiskebygdene var i vekst, og bergverksdriften, på steder som Mo i Rana og Sulitjelma trakk til seg mange arbeidere. Folketallet i Nord-Norge fortsatte å vokse hurtigere enn i resten av landet frem mot 1914, men veksten var ikke jevnt fordelt.²⁷

Det var et økende behov for flere ansatte i kommune og stat, innenfor både posten, telegrafverket og jernbanen. Det private næringslivet vokste også jevnt. Selv om det var muligheter i det norske samfunnet, var det ikke alle som vokste opp da som fant de mulighetene de søkte i Norge.²⁸ Norge opplevde en tiltakende arbeidsløshet fra 1921, samtidig som det var en bedring innenfor økonomien i Amerika fra 1922. Utvandringstoppen som fant sted i 1923, altså det året Trygve utvandret, kan nok forklares ved samspillet av disse hendelsene.

Det finnes ikke en helt klar definisjon av hva en casestudie er, men felles for casestudier er at det er en inngående studie av en eller få undersøkelsesenheter. Min casestudie baserer seg på

²⁵ Engesæther, dato ukjent

²⁶ Jacobsen. *Hvordan gjennomføre*. S190-191

²⁷ Semmingsen. *Veien mot vest, 1865*. s357-358

²⁸ Semmingsen. *Veien mot vest, 1865*. s358-359

en absolutt enhet, et enkeltindivid,²⁹ og er en enkeltcase-studie hvor jeg ønsker å få god innsikt i en spesiell hendelse, nemlig Trygve sin utvandring. En enkeltcase-studie kan bidra til å utvikle ny forståelse og gi mulighet til å fremme nye hypoteser og teorier.³⁰

En svakhet ved enkeltcase-studier er at det vanskelig lar seg gjøre å generalisere statistisk fra en case til en annen. Skal man kunne generalisere er det behov for data fra flere lignende studier. Det vil si at det må gjennomføres lignende studier i andre caser, eller funnene må testes i en bredere sammenheng. Enkeltcase-studier er heller ikke spesielt godt egnet til å etablere kausale sammenhenger, fordi sammenhenger man ser i én case kan skyldes spesielle trekk ved den.³¹

I mitt arbeid med brevene startet jeg med å lese dem og kategorisere innholdet. Jeg brukte fargekoder for å skille ulike tema fra hverandre; som hjemsending av penger eller når forholdene hjemme i Norge ble nevnt. I denne prosessen var det informasjon jeg valgte å ikke fokusere på, som for eksempel da Trygve spurte om hvordan det gikk med ulike kjenninger, eller andre hverdagslige hendelser som jeg anså var av mindre betydning for oppgaven. Jeg har altså drevet med fortolkende lesing av brevene³², noe som vil si at jeg har sett etter hvilke slutninger man kan trekke ut fra det Trygve skrev.

4.0 Historiografi

I denne oppgaven benytter jeg meg av forskjellig litteratur skrevet av ulike historikere. Jeg vil her ta for meg noen av de mest sentrale historikerne og teoretikerne jeg har benyttet meg av.

Det meste som ble skrevet om utvandringen fra Norge på 1800-tallet handlet ikke om historieskriving eller dokumentering, men derimot debatter for og mot utvandringen. Blant disse debattinnleggene var Ole Rynnings «sandfærdig beretning om Amerika til oplysning og nytte for bonde og menigmand. Forfattet af en norsk, som derover i juni maaned 1837». Dette var et lite magasin med Rynnings egne opplevelser i Amerika, hvor han prøvde å besvare de spørsmål folk ofte hadde om tema. På 1800-tallet kom det flere innlegg som disse, hvor målet

²⁹ Jacobsen. *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* S97

³⁰ Jacobsen. *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* S99

³¹ Jacobsen. *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* S100

³² Johannessen. *Introduksjon til...* s166-167

var å opplyse eventuelle emigranter. Ikke alle var for utvandringen, og aviser, blant annet Lillehammer Tilskuer, skrev artikler som skulle motarbeide emigrasjon.³³

Temaet utvandring ble også flittig brukt av datidens skjønnlitterære forfattere, og de fleste kjente forfattere som publiserte bøker på 1800-tallet var innom temaet. De som kom sist på banen innenfor emnet emigrasjon var norske historikerne. Oversiktsverket «Norges historie» nevnte ikke temaet i bindene som ble utgitt i 1909-1913, mens norsk-amerikanere var raskere å ta opp tråden på temaet i Amerika.³⁴ En mulig forklaring er at det var viktig for dem å ta vare på sin norske historie.

Først i jubileumsåret 1914 ble de første historiebøkene om emigrasjonen utgitt i Norge. Disse første historiebøkene hadde fokus på hvordan nordmennene som hadde utvandret klarte seg i det nye landet, innenfor arenaer som politikk, kulturliv og litteratur. Ingen hadde ennå tatt opp tråden for årsakene til utvandringen og hvilke forutsetninger som fantes.³⁵

Arne Skaug gav i 1937 ut «Fluctuations in emigration from Norway», den første boken som behandlet emigrasjonen vitenskapelig fra norsk side. Den historikeren som virkelig skulle sette fart på emigrasjonsforskning her i Norge kom på banen i 1930-årene, og denne historikeren var Ingrid Semmingsen.

Semmingsen var den første kvinnen som tok doktorgrad i historie i Norge, og er anerkjent som Nordens fremste migrasjonsforsker. Hennes første faglige artikkel var *Utvandringen til Amerika 1866-1873*, som ble publisert i 1938. *Veien mot vest*, som jeg har benyttet meg av, ble utgitt første gang i 1941. Det andre bindet kom ut i 1951, forsinket av andre verdenskrig. Semmingsen mottok doktorgrad etter arbeidet med *Veien mot vest*. Einar Niemi, en annen forsker jeg har benyttet litteraturen til, var elev av Semmingsen. Han har kalt henne for en «gigant gjennom hele den moderne migrasjonsforskningen i Norge.»³⁶

Begrepet «Semmingsen-skolen» oppstod etter hvert, en forskerretning som Niemi mente varte til 1980-tallet. Niemi mente at dette forskerområdet best kunne oppsummeres med ordene pluralisme, kvantitet og bredde. Pluralismen pekte på mangfoldet i forklaringsfaktorer og

³³ Engen. *To artiklar om utvandring*. Art 2, s16

³⁴ Engen. *To artiklar om utvandring*. Art 2, s17

³⁵ Engen. *To artiklar om utvandring*. Art 2, s 17-18

³⁶ Norderval, 2009

grunner til utvandring. Kvantitet stod for metodene som ble brukt. Med bredde pekte Niemi på variasjonen i perspektiver og problemstillinger.³⁷

Mens «Semmingsen-skolen» hadde fokus på forholdene i Norge og hvorfor folk dro, har historikeren Odd S. Lovoll tatt for seg de norske emigrantenes liv i Amerika. Lovoll er professor i historie, og har gitt ut en rekke bøker på norsk og engelsk. Han har kartlagt de norske emigrantenes sosiale og kulturelle liv etter at de kom til Amerika. I 2011 ble han tildelt prisen Fritt Ords Honnør.³⁸

5.0 Generelt om utvandringshistorien

I perioden 1836-1915 utvandret rundt 750 000 mennesker fra Norge, hvor de fleste dro til Nord-Amerika.³⁹ På 1920-tallet ble det innført kvoteregler i USA, og innvandringen dit stagnerte. Da åpnet Canada seg som det nye «land of opportunity». I alt utvandret rundt 900 000 nordmenn fra Norge og ut i verden mellom 1825 og 1960.⁴⁰

Det første skipet som krysset Atlanteren over til Amerika var en ombygd slupp(et lite seilskip) som dro fra Stavanger 5. juli 1825. Om bord på skipet var det 52 personer som utgjorde det første utvandrerfølget fra Norge til Amerika.⁴¹ Hva gjorde at 52 nordmenn bestemte seg for å bryte opp og forlate alt de kjente til fordel for et fremmed land?

Semmingsen forteller at utvandrerne var kvekere, og at det i en omtale i en amerikansk avis blir fortalt at «... de har søkt et tilfluktssted for religionsforfølgelse i vårt lykkelige land og at de snart vil bli fulgt av en meget større flokk emigranter»⁴². Dette var ingen underdrivelse, da det senere skulle komme flere hundre tusen etter dem. Dog var ikke religionsfrihet det eneste som drev nordmenn til Amerika.

Som nevnt tidligere var det en del mobilitet innad i Norge før masseutvandringen til USA. I følge Leslie Page Moch reiste folk omkring for arbeids-, eiendoms- og ekteskapsmarkedet sin

³⁷ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S41-42

³⁸ Dalen, 2017

³⁹ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S32.

⁴⁰ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S33-34

⁴¹ Semmingsen. *Veien mot vest, 1825*. S9

⁴² Semmingsen. *Veien mot vest, 1825*. S11

skyld.⁴³ Fra 1700-tallet kan ikke kildene fortelle så veldig detaljert om hvorfor folk flyttet, men de kildene som finnes peker på levebrød som den fremste grunnen.⁴⁴

Utvandringen fra Norge til Nord-Amerika representerer en mer dramatisk flytting enn den flyttingen som skjedde innad i Norge. Hvor man før flyttet innad i et land hvor man forstod både språket og lovene, pakket man nå sakene og reiste over mye lengre avstander til et helt nytt samfunn med mange ulike kulturer.

Grunnene til at folk utvandret var mange; forskere har brukt det som kalles push/pull-forklaring til hvorfor folk utvandret. Push-faktorer var når forhold i hjemlandet tvang folk ut. Dette kunne være mangel på arbeid og dårlige kår. Pull-faktorer var når faktorer i mottakerlandet fristet folk til å komme. Dette kunne være framtidsutsikter som sikkert og godt betalt arbeid, eller lover som for eksempel Homestead Act som lovet folk jord hvis de kom og slo seg ned der.

Historikeren Stein Tveite utforsket hvor vidt det var befolkningspress som tvang folk til å emigrere. Befolkningspress definerer han som forholdet mellom folketall og ressurser som blir utnyttet, eller som *kan* bli utnyttet med datidens teknologi.⁴⁵ Rasmus Sunde, historiker med doktorgrad i migrasjonshistorie⁴⁶, skrev i sin hovedoppgave om utvandringen fra Vik at Sogn var «overbefolket» rundt 1840; «jordbruksnærings freista nytta ut arbeidskrafta til vidare ekspansjon og auka trykket på naturressursane, men grensene var nådde. Produksjonen auka ikkje i same høve som folkeauken». Dette kan være med å forklare hvorfor den første store utvandringsbølgen fulgte i 1843-45.⁴⁷

Dette er i samsvar med Semmingsens teori om at befolkningspresset var størst i fjell- og fjordbygder i tiden før 1865. Tveite stiller likevel spørsmål ved om det faktisk fantes et befolkningspress som var mest påtrengende i de områdene som opplevde størst utvandring. Matrikuleringene, som begynte i 1820-årene, er ofte blitt sett på for å vurdere hvilket næringsgrunnlag som fantes for befolkningen i de ulike områdene, men disse mener Tveite at man ikke kan stole for mye på. Matrikkelen ble brukt for å regne ut hvor mye skatt man kunne kreve fra ulike eiendommen, men vurderingen av verdien til blant annet skog har variert. I kystområder var matrikkelskylden lav i forhold til folketall, noe som forklares med

⁴³ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S 21.

⁴⁴ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S 23.

⁴⁵ Landholm. *Vandringer, Festskrift*. S44

⁴⁶ Starheim, 2010

⁴⁷ Landholm, *Vandringer, Festskrift*. S44-45

at havet var en ressurs som ikke ble matrikulert. Dette gir en skjevhet i og med at fisket var en stor del av næringsgrunlaget i kystdistrikt.

I alt kom Tveite frem til at oppgaver basert på matrikkelen viste at det fantes forskjeller geografisk i forhold til folketall og ressurser/produksjon, og at de tydet på at befolkningspress var en forutsetning for større utvandringsintensitet. Likevel er ikke dette en tilstrekkelig forklaring.⁴⁸ Vi skal videre se på andre forklaringer for utvandringen.

En annen mulighet er å benytte lønnsoppgaver i femårsmeldingene fra amtmennene. Disse viser hvor lønnsnivået lå i ulike strøk, hvor Nord-Norge hadde det høyeste lønnsnivået. Ved stort befolkningspress vil typisk lønnen bli tvunget ned, men når man ser på lønnsoppgavene ser man at det fantes lønnsom sysselsetting i de områdene som fikk størst utvandring.⁴⁹

En tredje forklaring Tveite så på var at det ved befolkningspress ville være mindre tilgjengelig og dyrere jord, så det ville vært vanskeligere å skaffe seg egen gård. Beregninger gjort av hovudskylddelingskommisjonen viste at det var høye priser blant annet på Østlandet og Agder, mens det var lave gårdspriser i Nord-Norge. I dette ligger altså forutsetningen for den store innvandringen til Nord-Norge på 1800-tallet. I områder som Valdres på Østlandet var prisene lave, noe som kan forklares med at utvandringen allerede var godt i gang der rundt 1870-tallet, en mekanisme som kan ha virket inn på storparten av Sør-Norge. Presset på prisene skal heller ha økt etter hundreårsskiftet, da det ble slutt på billig jord i Amerika.⁵⁰

Norge hadde et høyere lønnsnivå enn nabolandet Sverige, og i de årene hvor utvandringen tok fart i Norge jobbet tusenvis av svenske sesongarbeidere i jordbruket på Østlandet. Når man sammenligner Norge med Sverige er det vanskelig å forsvare at et befolkningspress var hovedårsaken til utvandringen, Tveite er i alle fall skeptisk til dette.

Kjell Haarstad har sett på betydningen av pull-effekten i forbindelse med utvandringen. Han mente at forventningen hos de som dro uten unntak var at de skulle gjøre det bedre i Amerika, og at gamlelandet ikke kunne tilby det samme. Synet på Amerika var for det meste positivt, men Haarstad mener at forventningene alene ikke kan forklare hvorfor folk bestemte seg for å reise. Til det var de for diffuse. Han konkluderte med at det var emigrantenes dagligliv, det

⁴⁸ Redaktør: Langholm, S. *Vandring, Festskrift*. S46.

⁴⁹ Redaktør: Langholm, S. *Vandring, Festskrift*. S46-47

⁵⁰ Redaktør: Langholm, S. *Vandring, Festskrift*. S47-48

som kjentes på kroppen, som var avgjørende for beslutningen om å dra. Han mente derfor at man måtte se push-effekten som den viktigste for utvandringen.⁵¹

Emigreringen fra de 3 nordlige fylkene i Norge startet senere enn lenger sør. Utvandringen derfra tiltok først på 1860-tallet. Nord-Norge kom sent inn i masseutvandringen, og opplevde heller en del tilflytting som «frontieren» i Norge.⁵²

Mer nøyaktige tall over utvandrerne kom på slutten av 1860-årene. Før dette var amtmannen pålagt å gi opplysninger om antall utvandrere, en oppgave som ble delegert til de lokale prestene, men dette var i sammenheng med de femårige rapporteringene.⁵³ Disse rapporteringene ble pålagt amtmennene for å gi en oversikt over omfanget av utvandringen, i tillegg til den økonomiske tilstanden. Grunnen til at oppgaven med å rapportere antall utvandrere ble gitt prestene, var fordi at de som skulle flytte ut av prestegjeldene måtte ha en utflyttingsattest, noe de fikk av presten.⁵⁴

Vi vet at det etter hvert ble pålagt restriksjoner til immigrasjonen i Amerika, da man ønsket å bremse den. Det var også tidlig en skepsis mot emigrasjonen fra Norge. I 1837 skrev biskop Jacob Neumann i Bergen et hyrdebrev mot utvandringen.⁵⁵ Det syntes å være en frykt for at mange ressurspersoner kom til å forlate landet, blant annet de «gode bergenske bønder» og andre personer med stor kunnskap eller mange ressurser. Neumanns hyrdebrev kan ses som starten på en vedvarende diskusjon om bildet av Amerika i utvandringshistorien.⁵⁶

På slutten av 1890-årene var det en økonomisk depresjon i Amerika, og rundt samme tid i Norge opplevde man bra tider, derfor ble det en nedgang i utvandringen til Amerika når man mottok brev om tingenes tilstand.⁵⁷ Utvandringen fikk også en nedgang da borgerkrigen raste i Amerika, men tok seg raskt opp igjen. Utvandringen fra Europa nådde nye høyder i årene 1906-1910, da det gjennomsnittlig emigrerte 1.5 millioner mennesker fra Europa hvert år.⁵⁸

⁵¹ Redaktør: Engen, A. *Vår nære fortid*. S49

⁵² Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S53-54.

⁵³ Semmingsen. *Drøm og dåd*. S31.

⁵⁴ Semmingsen. *Drøm og dåd*. S31

⁵⁵ Lovoll. *Det løfterike landet*. S22

⁵⁶ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S9

⁵⁷ Engen. *Utvandringshistorie og amerikabrev*. S9

⁵⁸ Semmingsen. *Veien mot vest, 1825-1865*. S7

5.1 Vandring til Nordland

I tida fra 1801 til 1815 opplevde Nordland et fall i folketall på cirka 15%, noe som var mer enn hva resten av landet opplevde. Noe av årsak til dette kan være de vanskelige årene man opplevde i Nordland i forbindelse med Napoleonskrigene, da blokader stanset den viktige kornimporten, samt uår i 1815.⁵⁹ De dårlige tidene førte til at mange sultet og levde under vanskelige forhold. Etter 1815 økte folketallet i Nordland raskere enn i noen annen landsdel i Norge. Årsaken til at folkeveksten var så stor ligger mye i at Nordland opplevde stor tilflytting fra andre landsdeler, og har vært omtalt som «småårsfolks Amerika».⁶⁰ Noe av grunnen til at Nord-Norge opplevde slik en befolkningsvekst kan tilskrives økonomiske årsaker. I denne perioden var det vekst innenfor fiskerinæringen, som var den viktigste næringen i landsdelen.⁶¹

5.2 Perspektiver på utvandringen

Det har vært gjort mye forskning på utvandringen fra Norge, og hovedfokuset har ifølge Østrem ligget på utvandringen *fra* Norge, ikke innvandringen *til* USA. Innvandringen har derimot vært hovedfokuset blant amerikanske forskere, og i nyere tid har også norske forskere blitt mer interessert i denne vinklingen. I valg av perspektiv kan historieforskere velge om de inntar mikro- eller makroperspektiv. På mikronivå ser man på enkeltindivider, som er tilfellet her med Trygve, og på makronivå ser man på hele områder, som for eksempel en stat eller større grupper.⁶²

Push/pull-modellen ble utviklet av Harry Jerome.⁶³ Modellen har tradisjonelt sett hatt posisjonen som en grunnleggende modell for å forstå utvandring. push/pull-modellen er en økonomisk modell som legger til grunn at ulikheter mellom lønns- og arbeidsvilkår på den ene siden og flyttekostnader på den andre, er det som påvirker migrasjon. Altså er «push» fattigdom, mens «pull» er levebrød.⁶⁴

Når man ser på utvandringen fra Norge vil mange se overbefolkning og matmangel som en push-faktor, mens Amerikas pull-faktor var lettere tilgang på arbeid og høyere lønninger.

⁵⁹ Redaktør: Langholm, S. *Vandring, Festskrift*. S54

⁶⁰ Redaktør: Langolm, S. *Vandring, Festskrift*. S53

⁶¹ Redaktør: Langolm, S. *Vandring, Festskrift*. S57

⁶² Johannessen, A. *Introduksjon til(...)*. S118

⁶³ Østrem, N.O. *Norsk utvandringshistorie*. S44

⁶⁴ Fuglerud. *Migrasjonsforståelse*. S23

Modellen ser på enkeltindividet som en økonomisk aktør som tar valg basert på det som passer individet best.⁶⁵ Migrasjon som forskningsområde har utviklet seg fra push/pull-studier videre til struktur/stat-studier, til i dag hvor man ser mest på migrasjonssystemer.⁶⁶

I boken «Vår nære fortid» tok Jan Oldervoll for seg hvilken rolle befolkningsveksten i Norge spilte for utvandringen til Amerika. Fra begynnelsen av 1800-tallet økte folketallet i Norge mer og mer, med et større fødselsoverskudd. For å forklare hvorfor levealderen i Norge gikk opp har man ofte bruk bedre tilgang til mat som en forklaring, men Oldervoll sier seg ikke enig i dette som en fullverdig forklaring. Han påpeker at jorda og teknikkene var den samme på 1750 og 1860-tallet, og at det da nødvendigvis ikke er matproduksjonen som er utslagsgivende. Oldervoll velger å trekke frem nedgang i sykdomsherjinger som en forklaring.⁶⁷ Grunnene til at for eksempel ulike pester eller kopper ikke krevde like mange liv kan for eksempel skyldes bedre renslighet, vaksiner eller en naturlig immunitet som ble bygd opp gjennom mange runder med sykdomsherjinger.

Men hva førte da folkeveksten med seg? Var det slik at en voksende befolkning tvang folk på vandring, en såkalt push-effekt? Når barnedødeligheten gikk ned betydde dette at ungene man fikk faktisk fikk leve og bli voksne. Dette var en hyggelig utvikling for individet, men for samfunnet et potensielt problem: når det tidligere hadde vokst opp få barn, hvor odelssønnen skulle ta over gården, var det nå flere barn som måtte finne seg levebrød utenfor hjemgården. Dette økte behovet for alternative levebrød.⁶⁸ Ordet levebrød definerer Oldervoll som at man har en arbeidsplass som gir så stort utbytte at man kan forsørge en familie.⁶⁹ Utviklingen man ser er at det blir mangel på levebrød

6.0 Utvandringen fra Salten

«Vi har en blodtappende Udvandring hvert Aar, vi har ogsaa i Gang et Arbejde for Myrdyrkning, Skogplantning, Kolonisation i Nordland»⁷⁰

-Knut Hamsun

⁶⁵ Stalker. *The no-nonsense guide*. S21

⁶⁶ Østrem, N.O. *Norsk utvandringshistorie*. S83

⁶⁷ Engen. *Vår nære fortid*. S21-22

⁶⁸ Engen. *Vår nære fortid*. S23

⁶⁹ Engen. *Vår nære fortid*. S24.

⁷⁰ Hamsun. *Artikler*. S162

Trygve reiste fra Norge til Amerika i 1923. I løpet av 1920 til 1929 utvandret det 88 520 nordmenn. Utvandringstoppen i denne perioden var i 1923 med 18 287 utvandrere. (I 1920 var folketallet 2 586 238 i Norge)⁷¹ Utvandringen hadde blitt bremsset ned under første verdenskrig, og utvandringsbølgen i 1920-årene kan representere en oppdemmet utvandringslyst. Lovoll mener at utvandringsbølgen også kan forklares med arbeidsløsheten som tiltok i Norge i 1921, på samme tid som det ble bedre økonomiske tider i Amerika.⁷² Trygve reiste i 1923, altså under utvandringstoppen på 1920-tallet, hvor det igjen var mulighet for å utvandre etter at første verdenskrig tok slutt i 1918.

Ut fra det vi vet om økt arbeidsledighet i Norge på 1920-tallet samt bedre økonomiske kår i Amerika, kan det argumenteres for at Trygve passer inn i Jeromes push/pull-modell. Han ble lokket til Amerika med utsiktene til lønnsomt arbeid, mens de dårlige tidene i Norge fungerte som push-mekanismer.

7.0 Trygve Jacobsen

Familien Jacobsen avbildet en gang etter 1930. Fremme til venstre sitter Trygve og Gladys, med deres datter Marjorie på fanget. I midten ser vi Marie og Marcelius Jacobsen. Bilde utlånt av Kirsten M. Limstrand

⁷¹ SSB, 3.11 Folkemengde, etter statsborgerskap

⁷² Lovoll. *Det løfterike landet*. S37

Trygve Jacobsen var født 5. februar 1905⁷³, og utvandret da han var 18 år gammel. Han utvandret fra småbruket Kjerran på Tverlandet. I dag står ennå både våningshuset og fjøset, mens stabburet ble revet i 1976.⁷⁴ Foreldrene hans, Marcelius og Marie begynte som plassfolk der en gang mellom 1900-1902. Plassfolk var en underklasse blant bøndene i Nordland⁷⁵. Før det hadde de bodd i Bergen, men da Marcelius mistet den ene foten i en ulykke måtte han slutte som dykker og de reiste nordover. De fikk da tildelt et jordstykke av en slektning. Familien til Trygve hadde altså flyttet nordover for å finne nytt levebrød da Marcelius ikke lenger kunne arbeide som dykker. I og med at Trygve og flere av søsknene hans pakket sammen og emigrerte fra Norge ble de en del av en etappevandring.

I 1918 kjøpte Marcelius bruket, men under mellomkrigsårene opplevde de økonomiske vansker, og Kjerran ble solgt på auksjon. Det lyktes dem å kjøpe bruket tilbake i 1930 for 4000,-⁷⁶, noe som nevnes i brevene Trygve sendte. Hvorfor familien havnet i økonomiske vansker nevnes ikke klart i brevene, men noe av forklaringen kan være at sildefisket i Nordland gikk inn i en dårlig periode i første del av 1900-tallet.⁷⁷ Bygdenæringene i Norge ble i mellomkrigstiden rammet av kriser som resulterte i reduserte inntekter og økt gjeld for bønder og fiskere, og siden Marcelius hadde del i en jekt og drev et småbruk slo dette ut her.⁷⁸

Paret fikk syv barn sammen: Bjarne Angel, Jenny Pernille, Asbjørn Berg, Trygve, Margit(også kjent som Monna), Gunvor(også kjent som Molla) og Morten.⁷⁹ Bjarne, Gunvor og Morten utvandret ikke. Jenny, Asbjørn, Trygve og Margit utvandret alle sammen med mål om å dra tilbake til Norge da de hadde tjent seg nok penger, men alle ble boende i Amerika.

Nordmenn søkte seg generelt til rurale områder og holdt seg gjerne samlet der de kom.⁸⁰ De dannet «norske» kolonier og sørget for å bosette seg i nærheten av hverandre, blant annet gjennom Homestead Act. Homestead Act var en forbundslov av 1862 hvor enhver borger og de som hadde søkt borgerrett kunne sikre seg gratis jord på visse vilkår i vestlige stater i Amerika. Bakgrunnen for loven var å sikre at det ikke skulle samles jord på for få hender, og å fremme innvandringen til de vestlige statene.⁸¹ De norske immigrantene giftet seg gjerne

⁷³ Gudbrandsom. *Silvåg og Kornland*. S219

⁷⁴ Gudbrandson. *Sildvåg og Kornland*. S221

⁷⁵ Damslorå og Dørum, 2018

⁷⁶ Gudbrandson. *Sildvåg og Kornland*. S220

⁷⁷ Veå, J. *Der hav møter land*. S35

⁷⁸ Veå, J. *Der hav møter land*. S36

⁷⁹ Gudbrandson. *Sildvåg og Kornland*. S219

⁸⁰ Østrem, N.O. *Norsk utvandringshistorie*. S60

⁸¹ Reusch, 2018

innad i det norske miljøet, noe Trygve også gjorde i og med at han giftet seg med en annengenerasjons norsk innvandrer.

Trygve fulgte det norske innvandringsmønsteret i noen grad – nordmenn flest dro til rurale områder og dyrket jord. Denne dyrkingen fortsatte gjerne i de følgende generasjonene. Trygve sin første stopp var i Killdeer, Nord Dakota hvor han arbeidet på en ranch. Denne forlot han etter hvert av ulike årsaker. Da Trygve var trygt ankommet New York, fortalte han om en av årsakene til at han forlot Killdeer. Han og en bekjent havnet i klammeri med noen lokale på grunn av en jente. Det gikk så langt at det ble skuddveksling, og Trygve fant det tryggere å forlate området.⁸² Trygve dro videre til Brooklyn hvor han bosatte seg, hvor også hans søsken hadde søkt seg. De tre yngste søsknene ble værende i Norge.

Man kan si at Trygve og søsknene hans ble en del av en stock- effekt, siden alle endte opp i Brooklyn. En stock-effekt er når et lokalsamfunn sender flere medlemmer til en ny region over en lengre tidsperiode, hvor disse vandrerne slo seg til i naboskap i den nye regionen. Dette gjorde Trygve og familien. Brooklyn fikk etter hvert den største urbane kolonien av norskfødte utenfor Norge. I 1930 var antallet bosatte nordmenn i Brooklyn cirka 63 000, hvorav 60% var født i Norge.⁸³

Jeg har tilgang til en god del brev som Trygve sendte hjem til familien sin, fra den første tiden i Amerika. Etter hvert blir det færre brev jeg kan ta utgangspunkt i. Det er flest brev fra perioden 1924, 1925 og 1928. Årsaken til dette kan være en kombinasjon av at korrespondansen ble mer sporadisk og at de brevene som nådde hjem til Norge ikke i like stor grad ble tatt vare på eller at de har forsvunnet med tiden.

Brev som ble sendt fra Amerika og hjem til Norge hadde flere funksjoner. Først og fremst var brevene måten man holdt kontakten med de hjemme på, men i tillegg spredte brevene kunnskap om Amerika til potensielle utvandrere. Brevene som ble sendt hjem til venner og slektninger var gjerne den viktigste kilden folk hadde for å finne informasjon om tilstandene på den andre siden av Atlanteren.⁸⁴

Det første brevet jeg har tilgang til er fra tiden før Trygve reiste til Amerika. I brevet som er datert 16. mars 1922 skrev han hjem til sin mor. Han var på fisket på Skrova, og skrev at dersom det fantes en mulighet for at han kunne slippe lofotfisket igjen, så skulle han gripe

⁸² Brev. 17. desember 1923

⁸³ Lovoll. *Det løfterike landet*. S201

⁸⁴ Engen. *Utvandringshistorie og amerikabrev*. S1

den. Han mistrives med fisket, og var i tillegg plaget med sjøverk.⁸⁵ Sjøverk var verkende sår eller sprekker i huden, noe sjømenn gjerne fikk på hendene⁸⁶. Den 23. mai 1923 hadde Trygve ankommet Kristiania på sin ferd mot Amerika, og 28. mai 1923 hadde Trygve begynt på overfarten. Om ankomsten i New York forteller han at «dere kan tro det var et underlig syn. Bare et lyshav rundt omkring».⁸⁷

Som tredjeklasse-passasjer måtte han vente åtte dager ekstra på båten før han fikk dra til Ellis Island hvor han måtte passere to doktorer, vise pass samt veksle over fra norsk til amerikansk valuta. På grunn av pengemangel ble han plassert i en celle sammen med «negere» og noen skandinavere før han fikk skaffet nok penger til billett videre. Trygves opprinnelige mål med amerikareisen var Killdeer i North Dakota, og etter å ha reist med diverse tog ankom han endelig destinasjonen. Han skrev at han likte seg godt i Killdeer, men at det var varmt.⁸⁸

Den 15. august 1923, altså rundt 2 måneder etter han ankom Nord Dakota fortalte Trygve i et brev hjem at han planla å reise til New York for å skaffe seg arbeid der⁸⁹. I New York hadde han en onkel ved navn Johan som han hadde brevvekslet litt med. Trygve og resten av familien som utvandret kom etter hvert til å bosette seg i Brooklyn. Året 1930 er det færre brev å ta utgangspunkt i. Trygve var da på besøk i Norge noen måneder sammen med sin kone Gladys. I 1932 kom Trygves foreldre til Brooklyn hvor de ble i ett år. Derfor er det også få brev fra den tiden.

8.0 Tilstander i Amerika

Hvorfor valgte så mange å utvandre til Amerika? Etter borgerkrigens slutt i 1865 satte industrialiseringen fart. Det ble bygd ut innenfor industrien, fabrikker, jernbanebygging og nye næringer, samt Homestead Act lokket folk til seg fra hele Europa.⁹⁰ De store innvandringsbølgene til USA fra Europa resulterte i at immigrantene og deres barn i 1910 utgjorde hele 45% av den arbeidende amerikanske befolkningen. Dette viser at immigrantene fylte et behov i Amerika, nemlig arbeidskraft i en økonomisk vekstperiode. At immigrantene utgjorde en så stor prosentandel av arbeidsstokken kan forklares ved at det var mange kvinner

⁸⁵ Brev. 16.mars 1922

⁸⁶ Det norske akademis ordbok, *sjøverk*

⁸⁷ Brev 11. juni 1923

⁸⁸ Brev. 11. juni 1923

⁸⁹ Brev 15. august 1923

⁹⁰ Semmingsen. *Veien mot vest, 1865-1915*. s42-43

og menn i sin mest produktive alder som innvandret, samt at flere av innvandrerkvinnene søkte seg til arbeid enn blant de amerikanske kvinnene.⁹¹ Kanskje kom dette av at de amerikanske kvinnene hadde ektefeller med bedre betalt arbeid enn innvandrerkvinnene.

Immigrantene som kom brakte med seg kunnskap og evner fra hjemlandet, og de ulike etniske gruppene hadde ofte en egen yrkesfordeling. Annengenerasjonen fulgte gjerne ikke i foreldrenes fotspor når det gjaldt valg av yrkesvei, men unntakene var annengenerasjons nordmenn, hollendere og sveitsere som gjerne gikk inn i jordbruket som mange av sine foreldre.⁹²

I 1890 tilhørte de fleste som hadde immigrert fra Norge og Sverige jordbruksnæringen, men flere eide sin egen gård i stedet for å være jordbruksarbeidere. Altså arbeidet de for seg selv, og ikke for en annen bonde. Immigrantenes deltakelse i industrien vokste, det var opp mot en tredobling, med størst vekst i bygningsindustrien. Andre yrker som opplevde vekst var sjøfart, kontorarbeidere, offentlige ansatte, ingeniører og arkitekter. Men så sent som på 1950-tallet var nordmenn av både første- og andre generasjon fremdeles sterkt knyttet til jordbruket. Bortsett fra jordbruket ser man ikke et bestemt mønster for yrkesvalg blant annengenerasjonen.⁹³

Den økte industrialiseringen og byveksten skape en større arena for kvinner i det aktive arbeidslivet. På 1800-tallet hadde flere kvinner mulighet til å ta utdanning, og etter hvert ble det en stor kvinneandel i tjenesteyrkene som telefon og telegraf åpnet for. Andre populære yrker blant kvinnene var som lærerinne og sykepleier, samt at flere søkte seg til arbeid i handel og kontor.⁹⁴

Blant innvandrerkvinnene viste en folketelling i 1880 at de som søkte arbeid utenfor hjemmet som regel fant seg jobb i husarbeid og andre omsorgsykker. Også blant kvinnene vistes det forskjeller i yrkesretning ut fra hvor i Europa de hadde utvandret fra. Kvinner fra Øst- og Sør-Europa var sterkere representert i industrien enn kvinner fra Skandinavia. I tiårene som fulgte etter 1900 fortsatte skandinaviske kvinner å arbeide i jordbruk eller innenfor ulike former for husarbeid.⁹⁵

⁹¹ Lovoll. *Det løfterike landet*. S234-235

⁹² Lovoll. *Det løfterike landet*. S234-235

⁹³ Lovoll. *Det løfterike landet*. S235

⁹⁴ Lovoll. *Det løfterike landet*. S235

⁹⁵ Lovoll. *Det løfterike landet*. S236.

8.1 Arbeidsforhold

«her er en masse sjøfolk som gaar ledig saa De tigger hvor Du snur Dig og det er vist ikke greidt for mange».

- Trygve Jacobsen⁹⁶

Som sitatet viser var det ikke livet en dans på roser i Amerika. I 1921 falt fraktratene til sjøs og det ble krise internasjonalt i skipsnæringen. De norske sjømennene kunne ha norsk eller amerikansk arbeidsgiver, men var prisgitt en ustabil næring. Da det var gode priser på fiskeriprodukter var det enklere å få arbeid, men i nedgangstider ble flere arbeidsledige. Flere ble satt i land i USA, og måtte klare seg som best de kunne. I forbindelse med all elendigheten oppstod det en norsk uteliggerkoloni i Brooklyn kalt Ørkenen Sur⁹⁷ Den økonomiske situasjonen bedret seg fra 1922, men et tiår fylt med svingende konjunkturer, altså endringer i den økonomiske situasjonen i et land,⁹⁸ skulle gjøre dette til en vanskelig tid for både sjøfolk og landarbeidere.⁹⁹

I november 1923 hadde Trygve kommet til New York og fått seg arbeid i en garage, altså et verksted. Hva arbeidet gikk ut på er ikke sikkert, men i noen brev ble bilvask nevnt. Det er rimelig å anta at det gjelder forefallende arbeid ved reparasjoner og vedlikehold av biler. Hvor viktig språket var kom frem da han fortalte at formannen i garagen fikk sparken, og at han selv kunne fått jobben, men at han ikke turte ta den siden han bare snakket nok engelsk slik at han akkurat klarte seg. En slik jobb hadde gitt han 10 dollar mer i uken. Her kommer Trygve sin forståelse for hvor viktig språket er; han gikk glipp av en mulighet for bedre betalt arbeid på grunn av manglende språkkunnskaper.¹⁰⁰

I det samme brevet nevnte han et ønske å gå sjåførskololen som sin onkel, da det var en godt betalt jobb. Ellers fortalte han at han levde godt, og hadde lagt på seg 20 pund siden han kom til Amerika,¹⁰¹(altså rundt 9 kilo).

⁹⁶ Brev. 28. januar 1924

⁹⁷ Gotaas, T. *Ørkenen Sur*. S23

⁹⁸ Stoltz, 2014

⁹⁹ Gotaas, T. *Ørkenen Sur*. S29

¹⁰⁰ Brev. 27. november 1923

¹⁰¹ Brev 27. november 1923

I 1924 var et tilbakevendende tema i brevene mangelen på arbeid i Brooklyn.¹⁰² Allerede i 1883 ble det i Brooklyn opprettet et hospital og diakonissehjem som tok sikte på å hjelpe fattige og sjøfolk som stod uten arbeid. Denne institusjonen vokste i størrelse og ble med tiden den største veldedighetsinstitusjonen for nordmenn i øst.¹⁰³ At den vokste til en slik størrelse forteller litt om hvor stor konsentrasjonen av nordmenn var i området. Brooklyn vokste frem som et yndet sted for nordmenn. Først var mesteparten rømte sjøfolk som søkte amerikansk hyre, eller så var de lokket av muligheten for arbeid på land eller billig jord lengre vest. Dermed forlot tusenvis av sjøfolk båtene da de la til i New York. Det ble opprettet salooner med norsk-klingende navn, og det var nærhet til den norske sjømannskirken.¹⁰⁴

Trygve fortalte at det var fryktelig vanskelig å få arbeid, og at mange gikk ledige. Han hadde i januar arbeid, men arbeidet sjeldent fulle uker og hadde ikke hatt en full lønning siden før jul.¹⁰⁵ Et lyspunkt var det store snøfallet de fikk, som resulterte i at 15 000 mann hadde arbeid i Brooklyn i noen dager med å kjøre bort snøen. Gjennomgående var visst vinteren den vanskeligste tiden for arbeid. Selv om Trygve hadde fast arbeid i januar skrev han at han forventet å bli arbeidsledig mot sommeren, planen var da å gå sjåførskolen og begynne å jobbe som privatsjåfør. Denne jobben var godt betalt og gav i tillegg gratis uniform.¹⁰⁶

Nordmenn i Brooklyn klarte seg generelt bra, og områdene de koloniserte fikk preg av velstand. I 1907 var det rundt 300 norske teknikere og ingeniører der som hadde arbeid med blant annet tuneller, jernbanelinjer, brobygging og skyskrapere. I 1941 kunne *Nordisk Tidende* melde at 35% av den norske arbeidsstokken der var faglærte.¹⁰⁷ *Nordisk Tiende* var en norsk avis som oppstod i Brooklyn i 1891.¹⁰⁸

Kartet under illustrerer hvor mange i Amerika i 1960 som var født i utlandet med norsk som morsmål. Kartet viser at det var svært mange nordmenn som hadde bosatt seg i Amerika, og i New York, hvor Trygve og familien var, var det hele 62 118 personer med norsk som morsmål.¹⁰⁹

¹⁰² Brev. 7. januar 1924

¹⁰³ Lovoll, O.S. *Det løfterike landet*. S199

¹⁰⁴ Lovoll. *Det lovede landet*. S201

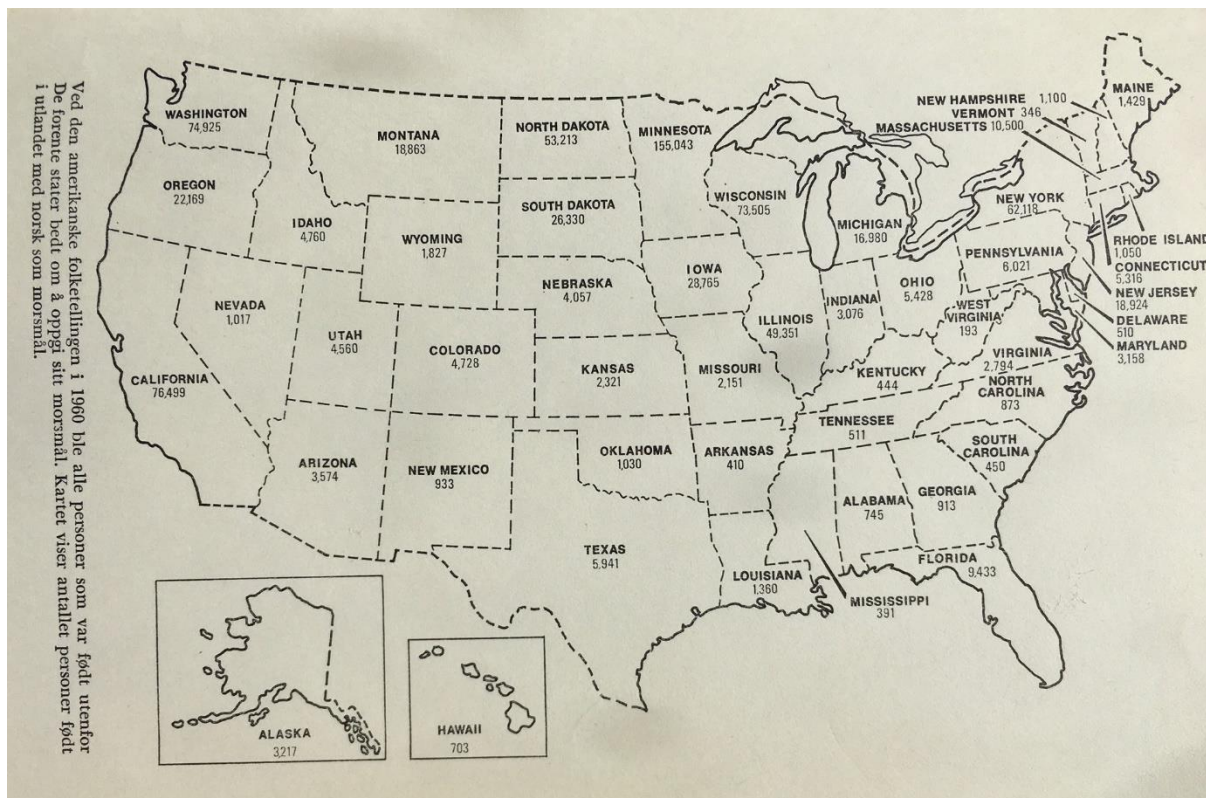
¹⁰⁵ Brev. 7. januar 1924

¹⁰⁶ Brev. 8. januar 1924

¹⁰⁷ Lovoll, O.S. *Det løfterike landet*. S203

¹⁰⁸ Gotaas, T. *Ørkenen Sur*. S16

¹⁰⁹ Semmingsen. *Drøm og dåd*. Forord

I brevene nevnte Trygve en mulighet for å dra til en plantasje i Argentina for å arbeide. Denne jobben betalte opp mot 6 til 8 dollar dagen, og hadde det ikke vært for det han anså som farlig klima så hadde han nok reist dit. I mars 1924 nevnte Trygve igjen hvor usikkert det var med arbeid på vinteren når man var ufaglært, og at hans beste sjanse for fast arbeid var å gå i lære. Han hadde ikke lenger mulighet til å sende mer penger da han snart kom til å bli oppsagt,¹¹⁰ han måtte ha penger lagt av i tilfelle han ble syk.¹¹¹

Mot våren 1924 fortalte Trygve at han var blitt tilbudt arbeid på landet om sommeren; en kompis av han som var sjåfør hadde tilbudt han å vaske bilen hans i sesongen. Senere skrev Trygve til søsteren Gunvor at han var arbeidsledig og hadde gått rundt og spurt etter arbeid. Han kommenterte at han ikke hadde fått noe han likte, så han skulle vente litt og se om det ikke ble noe. At han hadde råd til å vurdere mulighetene slik forteller vel at han hadde noe penger oppspart som han kunne leve av.

17. mai hadde det gått et år siden Trygve startet reisen sin til Amerika. Han hadde da samme arbeid som Asbjørn. Jobben betalte ikke så godt som den han har hatt tidligere, men han

¹¹⁰ Brev 6. mars 1924

¹¹¹ Brev 12. april 1924

hadde likevel litt til overs.¹¹² Han regnet med å få lønnspålegg om 2-3 måneder, og hvis det var tilfellet skulle han beholde jobben.¹¹³

I et brev til søsteren Monna(Gunvor) i januar 1926 fortalte Trygve at tjenestejentene der hadde godt betalte plasser, og at hun nok hadde kommet over før det nye året var gått.¹¹⁴ Frem til 1880 kom norske kvinner som regel med familien til Amerika, men etter hvert kom flere og flere kvinner alene over.¹¹⁵ Siden Monna allerede hadde slekt i Brooklyn var det nok enklere for henne å ta et veloverveid valg om å dra, med tryggheten hun hadde der i søsknene. Trygve selv skulle kjøpe seg bil, for til sommeren skulle han arbeide på landet og om han skulle bo der ute måtte han ha en.¹¹⁶ Å kjøpe bil gjorde han alvor av og skrev i juni hjem om den. Den var kjekk å ha, men det kostet litt, så han tenkte å selge den igjen til høsten når det var slutt på utflukter.¹¹⁷

I februar 1926 hadde Trygve og søsknene hans tatt imot en nordmann ved navn Hans som han syntes lite om. Før Hans kom hadde Trygve sagt at han ikke måtte komme dit de var, for det var så lite arbeid. De har lite tid til å hjelpe fordi de arbeidet, og selv når de gjorde sitt beste for å hjelpe fikk de et surt grin som takk, noe Trygve satt særs lite pris på. Han hadde fortalt Hans at de alle begynte med lite betaling da de først kom dit, og at man måtte lære språket før man kunne forvente noe bedre. Alle søsknene var mer eller mindre skuffet over den nyankomne.¹¹⁸ De som emigrerte til Amerika kom med et sett forventninger. I Salten var det dårlig med arbeid, og drømmen om et bedre liv i Amerika fristet mange. Hans kan ha ankommet med et urealistisk bilde av hva som ventet han. Trygve og søsknene hadde sakte arbeidet seg oppover på lønnsstigen, og gått på kveldsskole for å forbedre språkkunnskapene sine. Dette var kanskje faktorer som nyankomne ikke hadde reflektert noe særlig over før han tok turen.

I juni 1926 hadde Trygve vært i to omganger og arbeidet på landet. Han hadde det riktig kjekt der, men foretrakk å arbeide i byen, for der var det mer komfortabelt. Han fortalte at han kanskje skulle flytte til en by ved navn Hemstead(homestead), en by ca 25 mil fra Brooklyn,

¹¹² Brev 17. mai 1924

¹¹³ Brev 30. mai 1924

¹¹⁴ Brev. 26. januar 1926

¹¹⁵ Sogner, Telste. *Ut og søkje teneste*. S96-97

¹¹⁶ Brev 26. januar 1926

¹¹⁷ Brev 8. juni 1926

¹¹⁸ Brev 22. ferbruar 1926

på sommeren. Sjefen hans bodde der og hadde sagt han måtte komme.¹¹⁹ Jeg må anta at det er sjefen fra arbeidet på landet det var snakk om.

I oktober 1928 meldte Trygve hjem om at han hadde sluttet å arbeide hos en ved navn Nilsson fordi det hadde vært så lite å gjøre hele sommeren, at han ikke har fått jobbe fulle uker. Han hadde i stedet begynt å arbeide for en jøde.¹²⁰ Asbjørn og resten av søsknene hans hadde vært på besøk hjemme i Norge, noe han mente de ikke hadde tapt noe på siden det hadde vært så lite arbeid i Amerika. Det står ikke nevnt noe mer om jøden i brevene, men det er litt pussig at Trygve velger å kalle han «jøden» i stedet for å skrive hva han het.

Trygve og de han kjente slet mest med å skaffe seg fast inntekt på vinteren, mens de for det meste hadde nok med arbeid på sommeren. Reallønningene for fabrikkarbeidere i USA steg med 1.4% i året mellom 1922 og 1929 og 6 millioner familier hadde en årslønn på under 1000 dollar.¹²¹ Ut fra dette kan vi anta at Trygve hadde ganske godt betalt arbeid da han sendte penger hjem til Norge nå og da.

Fattigdom var utbredt i New York. I 1928 reiste kongressmannen Fiorello LaGuardia rundt i byens fattigste deler og var sjokkert over det han så; «Jeg må tilstå at jeg ikke var forberedt på det jeg faktisk fikk se. Det virket nesten utrolig at slike fattigdomstilstander virkelig kunne eksistere.»¹²² Siste halvdel av 1920-tallet var en tid med uenigheter og streiker i ulike næringer i USA, blant annet blant kullgruvearbeidere, jernbanemenn, tekstilarbeidere og buntmakere. I spissen for noen av disse streikene stod kommunistpartiet som var blitt grunnlagt etter krigen. Partiet var med i opprettelsen av Trade Union Education League, og det lyktes kommunistene å organisere en streik blant buntmakerne som endte med enighet om 40 timers arbeidsuke og lønnsøkning.¹²³

I 1930 hadde Trygve og Gladys vært på besøk i Norge i noen måneder. I oktober 1930 skrev Trygve at det hadde vært bra med arbeid siden han kom tilbake fra Norge, men at det ikke var som det har brukt å være, at alle gikk og gruet seg til vinteren men at den måtte vel også gå på et vis.¹²⁴ Også Gladys bemerket i et brev at det var vanskelige tider på arbeidsfronten.

¹¹⁹ Brev 8. juni 1926

¹²⁰ Brev 25. oktober 1926

¹²¹ Zinn, H. *USA, folkets historie*. S402

¹²² Zinn, H. *USA, folkets historie*. S404

¹²³ Zinn, H. *USA, folkets historie*. S404-405

¹²⁴ Brev 12. oktober 1930

I oktober 1929 hadde den amerikanske børsen brutt sammen, og arbeidsledigheten spredte seg. I et forsøk på å stimulere økonomien ble priser på varer skrudd ned for å oppmuntre konsumentene. Store byggeprosjekter, som veiarbeid i regi av staten i 1930, ble satt i gang for å gi arbeid til noen av de tusenvis av arbeidsledige. I 1930 nærmet antallet arbeidsledige seg seks millioner, og med mangel på betalende kunder måtte bedrifter si opp ansatte og kutte i lønninger.¹²⁵

Depresjonen fikk flere mennesker til å returnere til Norge enn antallet som reise ut.¹²⁶ Krakket markerte begynnelsen på den store depresjonen i USA, og var et resultat av spekulasjoner på børsen som brøt sammen og tok med seg hele økonomien i dragsuget. Økonomien slet voldsomt, og over 5000 banker stengte, samt mange bedrifter som slet med pengemangel. Industriproduksjonen sank med 50%, og i 1933 var cirka ¼ eller 1/3 av hele arbeidsstokken arbeidsledig. Et eksempel som viser hvor ille det ble var blant tekstilarbeiderne i New England. I 1930 var nesten halvparten av de 280 000 tekstilarbeiderne i New England arbeidsledige.¹²⁷

8.2 Penger hjem

Før som nå var det ikke uvanlig at mennesker som utvandret sendte penger hjem til familien. Også Trygve gjorde dette, og i et brev fra 22. juni 1923 ble første pengetransaksjonen hjem nevnt. Han sa da at han skulle sende faren noen dollar så han fikk betalt i banken. Om det er snakk om Trygves lån eller et som tilhørte faren er usikkert, da det i brevene senere ble nevnt både en liten gjeld Trygve hadde stående, samt pengeproblemer for moren og faren. Dette var tidlig i Trygve sitt opphold i Amerika, hvor han sannsynligvis ikke tjente all verden. Han klarte likevel å spare seg opp nok penger til å sende noe hjem til Norge. Trygve fortalte at familien ikke skulle være redde for at han rotet seg bort i noe galskap eller spilte bort penger, for hans høyeste ønske var å tjene såpas at han kunne sende noe hjem, for han visste hvilke forhold de levde under hjemme.¹²⁸ Dette kan tyde på at han levde møysommelig og sparte det han kunne til familien, for selv om han ikke levde en luksustilværelse, så visste han at forholdene hjemme hos familien ikke var noe særlig.

¹²⁵ Hopkins. *Album of American*. S138-140

¹²⁶ Lovoll. *Norske småbyer*. S219

¹²⁷ Zinn, H. *USA, folkets historie*. S406

¹²⁸ Brev 6. august 1923

Nordmenn brukte sjømannskirken for å sende penger hjem, og i november 1923 fikk Trygve sendt hjem 100 dollar, noe som tilsvarte 676 norske kroner. Til sammenligning var lønnen for en sykepleier på rikshospitalet i Kristiania 167 kroner september 1921.¹²⁹ Det vil si at Trygve sendte cirka 4 månedslønninger hjem til familien. Trygve håpte å ha nedbetalt billetten til Amerika innen jul, hvis han levde sparsommelig, og ba om å få brev med oversikt over hvor mye han skyldte.¹³⁰ Trygve fortalte at Sjømannskirken sendte 2 ½ million kroner til Norge på en måned,¹³¹ dette forteller noe om omfanget av pengetransaksjonene. Det var tydeligvis mange nordmenn som ønsket å bidra til dem der hjemme i Norge.

I april 1924 sendte Trygve 1000 kr hjem og skrev at foreldrene ikke skulle sette dem i banken for han, men at moren og faren skulle bruke pengene på det de ble enige om, at mor trengte nye tenner og at faren sikkert og trengte noe.¹³² Dette viser igjen at Trygve tenkte på hvordan ståa var hjemme hos foreldrene, og at selv om han hadde et lån i banken han ønsket å betale ned, så var det viktigere for han at foreldrene hadde det godt.

Som vi har sett sendte Trygve penger hjem når han hadde mulighet og når det var behov for det. At nordmenn i Amerika sendte penger hjem var utbredt, men nordmenn i Amerika hjalp også *hverandre* i krisetider. Da depresjonen traff Amerika førte dette folk med felles nasjonal bakgrunn sammen, og det ble samlet inn penger for å hjelpe norske familier og nykommere som slet under krisen. I New York ble det holdt innsamlinger, basarer, konserter og teaterforestillinger for å samle penger som skulle hjelpe de som var mest i nød. Dette var med å skape samhold og liv i norske kolonier. Da nordmenn i Amerika fikk høre om kriser eller ulykker i hjemlandet brakte det lignende reaksjoner; det ble straks satt i gang innsamlingstiltak og hjelpeaksjoner¹³³.

Under depresjonsårene i Amerika valgte 32 000 nordmenn å vende tilbake til Norge¹³⁴. Denne tilbakevandringen kan også knyttes til pull/push-mekanismene. Som vi vet var det mange som gikk arbeidsledige, spesielt sjømenn var en utsatt arbeidsgruppe. Selv om utsiktene for arbeid ikke var stort bedre i Norge kan det hende at å vende hjem til kjente trakter som fattigkar var mer fristende enn en hjemløs tilværelse i Amerika. I perioden etter 1881 regner man med at rundt 20% av nordmenn som utvandret flyttet tilbake til Norge igjen i mellom årene 1891 og

¹²⁹ SSB, tabell arbeid og lønn

¹³⁰ Brev 16. november 1923

¹³¹ Brev 18. januar 1924

¹³² Brev 7. april 1924

¹³³ Lovoll. *Det løfterike landet*. S246-247

¹³⁴ Lovoll. *Det løfterike landet*. S37

1940. Den tidlige utvandringen hadde vært preget av ønsket om et varig nytt hjem, mens det senere var en del arbeidsvandring hvor tanken var å returnere når man hadde spart seg opp kapital¹³⁵. Trygve og søsknene var en del av sistnevnte gruppe hvor målet var å vende hjem med et bedre økonomisk grunnlag enn da de forlot.

8.3 Forhold hjemme, hjemlengsel og hjemreise

Da Trygve var i Killdeer fortalte han at så snart han kom seg i arbeid var det ikke noe problem med hjemlengsel, men at tankene meldte seg om kvelden. Han skrev at «Ja, når man kommer ut i verden, da først skjønner man hvor godt det er å ha et hjem (...)»¹³⁶. Trygve var da uten nær familie i et fremmed land med fremmede skikker. Så lenge han holdt seg travelt opptatt var det ikke noe problem å holde tankene om hjemplassen på avstand, men i ledige stunder virket det som at han fikk hjemlengsel. Da han skrev «hvor godt det er å ha et hjem» mener han kanskje det kjente og kjære hjemme. Å ha de han var glad i rundt seg, og noen å dele tanker og bekymringer med. Han kan også referere til det å ha et nettverk og noe kjent å forholde seg til.

15. august 1923 skrev Trygve at han hadde hørt at det var dårlige forhold hjemme, og at de som hjalp faren med arbeidet på gården nok kunne tjent gode penger i Amerika, men at det ikke ville vært rettferdig ovenfor faren å etterlate han alene med arbeidet. Da Trygve og søsknene hans reiste til Amerika ble det færre hender som kunne hjelpe til på gården hos foreldrene, og det tenker han på. Selv om de som var igjen for å hjelpe til på gården kunne fått bedre inntekt i Amerika så han helst at de ble værende slik at faren ikke ble alene med arbeidet.

Mot slutten av 1923 skrev Trygve at han og søsknene skulle komme tilbake til Kjerran om noen år, og at de da håpte på å være velstandsfolk i hjembygda¹³⁷. Dette viser at både Trygve og søsknene hans så på oppholdet i Amerika som noe midlertidig, som et middel for et bedre liv. I januar 1924 hadde han sterk tro på at han kom til å reise hjem til Norge om noen år, og i et brev til faren skrev han «Ja jeg har ingen tro paa at jeg blir Amerikaner for all min tid saa du maa nu heller se mig ut en god Norsk bondejente til jeg komer til bake for by livet er jeg lei av».¹³⁸ Trygve var oppvokst på Kjerran som var et lite småbruk på Tverlandet. Han reiste

¹³⁵ Lovoll. *Det løfterike landet*. S37

¹³⁶ Brev 22. juni 1923

¹³⁷ Brev 16. november 1923

¹³⁸ Brev 18. januar 1924

fra en liten plass hvor alle kjente alle, til storbyen hvor han ble en av mange tusen. Han kan ha vært lei av mangelen på natur og roen man finner der, og av å bare være en anonym figur blant alle andre.

At Trygve ikke angret på at han reiste til Amerika for å finne arbeid kom frem i et brev av januar 1924 hvor han kommenterte at det nok var mange som gikk arbeidsledig hjemme nå, uten mulighet for å emigrere, og at det nok var best at han og søsknene reiste likevel.¹³⁹ Dette kan vise at selv om han hadde hatt kvaler med sin beslutning om å reise, så han at det likevel var for det beste. I mellomkrigstiden ble det lavkonjunktur, og særlig ble de som hadde gjort seg avhengig av fiskeri som inntekt rammet av dette. Familien til Trygve hadde et fiskerbondehushold, og var derfor sårbare ovenfor internasjonale konjunktursvingninger.¹⁴⁰ Det var en periode i midten av 20-årene hvor fiskerinæringen hadde greit utbytte, men gjennom store deler av mellomkrigsårene var prisene på fiskeriprodukter på et lavmål.¹⁴¹

I et brev til faren januar 1924 spør Trygve om den nye jekten til faren var fin, og han spurte ofte i brevene hjem hvordan fisket gikk og hvordan forholdene ellers var der hjemme.¹⁴² Dette jektkjøpet kom kanskje i perioden på midten av 20-tallet hvor det var oppsving i inntektene fra fiskeriet, men kan kanskje ha vist seg som en dårlig investering etter hvert da prisene falt igjen.

Om pengene Trygve sendte hjem til familien bidro i jektekjøpet kan kanskje argumenteres for, i og med at det virker av brevene som at forholdene hjemme i Norge var temmelig kummerlige. Det skal likevel nevnes at jekten kan ha kommet godt med i kriseårene. Det var dårlige tider både på fisket og i landbruket, og å ha flere ben å stå på økonomisk kan ha vært verdifullt for de på Kjerran. At det var flere i området rundt Kjerran og Øver-Løding som hadde det vanskelig økonomisk i mellomkrigstiden kommer også frem i bygdeboken for Sildvågen og Kornland. Der fortelles det om flere eiendommer som byttet hender samt tvangsutkastelser av folk som hadde mistet eiendommen sin.¹⁴³

En kjærkommen gave fra hjemlandet var da Trygve og søsknene mottok aviser og blader. Trygve fortalte at de byttet på dem, og at de nærmest kunne alle utenat siden de leste dem

¹³⁹ Brev 18. januar 1924

¹⁴⁰ Vea. *Der hav møter land*. S50

¹⁴¹ Vea. *Der hav møter land*. S50

¹⁴² Brev 8. januar 1924

¹⁴³ Gudbrandson. *Sildvåg og Kornland*. S180-181

igjen og igjen. De holdt seg altså oppdatert på hva som skjedde i Norge, og satte pris på å få et innblikk i hva som foregikk når de ikke var der.

I august 1924 hadde Trygve fått brev om at årets fiske hadde gått bra, noe som passet fint siden den norske kronen steg i kurs. Han fortalte videre at alle hadde lyst å ta seg en tur hjem på besøk, men at han samtidig var glad for at han ikke var hjemme, for det virket som at ungdommen som var hjemme ikke var noe bedre enn dem. Som en ekte saltenpatriot savnet han to mattyper hjemmefra: møsbrømléfse og uer.¹⁴⁴ Møsbromlefse er en tradisjonell matrett med opphav i Indre Salten. Den består av lefser med smeltet brunost, smør og rømme.¹⁴⁵

I september sendte Trygve mer penger med intensjon om å få laget et ildsted i fjøset til moren. Han skulle sende mer penger senere, og ville med dem gjerne bidra til at de skulle få lys innlagt i huset. Han fortalte at han og søsknene ofte hadde hjemlængsel; «Vi har smaet hjemlængsel alle sammens men paa samme tid saa snakkes vi ikke å greie os hjeme naar vi ingen inntæchter fik».¹⁴⁶ Bygging av kraftstasjonen på Heggmoen ble igangsatt i 1921 og stod ferdig i desember 1924.¹⁴⁷ Det var nok i forbindelse med denne utbyggingen Trygve ønsket å bidra til at foreldrene skulle få innlagt strøm.

I oktober 1924 kom det frem at faren og moren hadde det vanskelig økonomisk, og at dersom faren trengte det skulle han bare ta av pengene Trygve hadde i banken. Trygve lurte på om det kanskje var best at de slo seg konkurs slik at de kunne bli kvitt dem de hadde kausjonert for. Uansett lovte han at de ikke skulle miste gården.¹⁴⁸

I forbindelse med lillebroren Morten sin konfirmasjon skrev Trygve et brev til han. Morten skulle begynne i snekkerlære, noe Trygve syntes var veldig smart, for da var han sikret fast arbeid så snart han kunne faget. Han kommenterte at ungdommen i Amerika fikk seg arbeid som de varte i en kort stund før de måtte finne nytt, så der var det i alle fall best å være faglært.

3. januar 1929 skrev Trygve hjem om en auksjon. Han skrev at faren fikk gjøre sitt beste angående auksjonen, og at han skulle gjøre som han ville. Faren var fast bestemt på å ta opp et

¹⁴⁴ Brev 10. august 1924

¹⁴⁵ Norsk tradisjonsmat, møsbrømléfse

¹⁴⁶ Brev 1. september 1924

¹⁴⁷ Ravnå. *Bodø energi*. S26-27

¹⁴⁸ Brev 13. oktober 1924

fast lån på Kjerran, og penger skulle han få hos både Trygve, Asbjørn og Monna. Trygve ville bidra med 4000kr om det trengtes, og trodde 5000 ville være nok for Kjerran.¹⁴⁹

Vi vet at Marcellius lyktes å kjøpe Kjerran på auksjon 4. august 1930 for 4000 kroner. Denne gangen ble gården satt i kona, Marie Jacobsen, sitt navn.¹⁵⁰ At pengene som Trygve og søsknene sendte hjem kom godt med er det nok ingen tvil om. 4000 kroner var mye penger på den tiden. Til sammenligning var årsinntekten for en tjenestegutt på arbeidsgivers kost i 1923/1924 811 kroner¹⁵¹.

8.4 Religion

Kristendommen stod tilsynelatende sterkt blant Trygve og familien, og med det kom også en avstand til alkohol. På vegen over Atlanteren fortalte han om en gjeng som drakk stadig, og om dem skrev han «jeg bor sammen med tre fra Trondheimsanten, men jeg unngår å ha selskap med dem, da de alle drikker. Især én, han drikker alene. Jeg kan ikke si at jeg liker meg sammen med dem, så det er nu bare når vi legger oss at vi er sammen, og da sovner vi snart alle».¹⁵²

8.5 integrering

I et brev til sin søster Gunvor i september 1923 fortalte Trygve at han følte seg som en hel «kar» i motsetning til Alf, siden Alf kunne så lite engelsk¹⁵³. Det kom tidlig frem i brevene at for å få godt betalt arbeid så var man nødt til å kunne språket godt. Dette var mens Trygve enda var i Killdeer i Nord Daktoa.

I april 1924 fortalte Trygve at han og søsknene skulle flytte til Brooklyn og bo der sammen i et hus.¹⁵⁴ Han sa at det kom til å bli som et lite Norge der, noe som kanskje viser til hvor lite de egentlig sosialiserte med mennesker av andre nasjonaliteter. De personene som så langt var nevnt i brevene som ble sendt hjem var andre nordmenn, gjerne fra samme distrikt. Lovoll snakker om «en by i byen», hvor han refererer til de etniske koloniene som oppstod innad i

¹⁴⁹ Brev 3. januar 1929

¹⁵⁰ Gudbrandson. *Sildvåg og kornland*. S220

¹⁵¹ SSB, *Arbeidslønnen i jordbruket*

¹⁵² Brev 28. mai 1923

¹⁵³ Brev 22. september 1923

¹⁵⁴ Brev 19. april 1924

store byer i Amerika. På landet var man gjerne avhengig av felles tiltak og derfor også mer gjenstand for gjensidig etnisk påvirkning. I storbyen kunne man operere med ulike sfærer i livet; en offentlig og en privat. Ulike etniske grupper startet opp egne foreninger, som drama- og musikkklubber, og den norsk-lutherske kirken hadde en sentral posisjon, særlig på bygda.¹⁵⁵

I slutten av september 1924 hadde Trygve og søsknene begynt på aftenskole 3 dager i uken fra klokken 19.30 til 21.30. Med både arbeid og hjemmelekser var det travle dager for dem. Han kommenterte også at han trodde det ble vanskelig å løsrive seg den dagen de skulle reise til Norge. «det er saa sant naar man blir vant at gaa her paa arbeid hværdag og mann blir kjendt med forholdene saa drages mann med».¹⁵⁶ Man kan anta at leksene han refererer til handler om rettskriving og grammatikk på engelsk, og med arbeid i tillegg var det nok lange og tunge dager i flekkene. At Trygve maktet å arbeide seg opp sparepenger i tillegg til de han sendte hjem til familien vitner om en mann med pågangsmot og ambisjoner i livet.

Trygve kommenterte at det skulle bli vanskelig å løsrive seg fra det nye livet da de skulle reise hjem til Norge igjen. Dette kan ha vært et første tegn til at han begynte å revurdere om han noen gang kommer til å reise tilbake igjen.

25. oktober 1924 skrev Trygve hjem om Jenny sitt bryllup. Hun var den første av søsknene som giftet seg.¹⁵⁷ Andre mann ut var Asbjørn, som giftet seg sommeren 1926. Asbjørn planla å reise hjem om 4 år, men det hadde Trygve liten tro på. Han skrev at de gikk der til de var så fastgroddet at de ikke ville klare å rive seg løs.¹⁵⁸ Her presenterte han diskret familien for den reelle muligheten for at de aldri kom til å reise tilbake igjen. Søsknene begynte å bli etablerte familier, og å skulle reise tilbake da synes vanskeligere og vanskeligere.

I november 1924 fortalte Trygve at han og søsknene skulle melde seg inn i den skandinaviske sygehjelps forening, for da fikk de sykepenger dersom de skulle bli syke.¹⁵⁹ Jeg har ikke lyktes å finne noe om denne foreningen, men går ut fra at den fungerte som en forsikring hvor man betalte inn et månedlig eller ukentlig beløp, hvor man da hadde rett til medisinsk behandling dersom man ble syk.

I et brev fra 26. januar 1926 underskrev Trygve for første gang brevet han sendte hjem med «Ted», et navn han brukte i Amerika. Dette kan være en sterk indikasjon på at han ble

¹⁵⁵ Lovoll. *Norsk småbyer på prærien*. S37

¹⁵⁶ Brev 30. september 1924

¹⁵⁷ Brev 25. oktober 1924

¹⁵⁸ Brev 21. juli 1926

¹⁵⁹ Brev 12. november 1924

«amerikanisert», og tok på seg en mer amerikansk identitet enn det han hadde gjort tidligere. Det skal dog nevnes at han ikke alltid underskrev brevene han sendte etter dette med «Ted». Brevene han sendte til foreldrene ble som regel underskrevet med «Trygve», mens «Ted» gjerne ble brukt i brev til lillebroren Morten.

Under første verdenskrig hadde amerikansk fremmedhat gjort at man så ned på immigrantenes kulturelle og nasjonale opprinnelse, og spørsmålet som ble stilt var «kan vi som nordmenn snakke norsk og samtidig være lojale amerikanere?». Professor Knute Lokenesgard mente at de som norske immigranter i Amerika skulle anerkjennes som en del av nasjonen og ikke som utlendinger på bakgrunn av at de kunne et språk på siden av engelsk. Formålet med uttalelsen synes å ha vært å oppmuntre norsk-amerikanerne til å ta vare på sin norske identitet.¹⁶⁰

I juni ble Trygve sin amerikanske kjæreste Gladys nevnt for første gang i de brevene jeg har tilgang til. Faren hadde spurt hvordan det gikk med norsken hennes, og Trygve innrømmet at det gikk smått fremover, og at hun kunne rundt 10 norske ord. Moren hans var ikke begeistret for Gladys, noe Trygve antok var fordi hun var amerikaner og ikke norsk. Han skrev at det gjorde han lei seg, og at Gladys var like god som en hvilken som helst norsk jente.¹⁶¹ Gladys var annengenerasjons norsk innvandrer, noe som kanskje burde spilt inn i morens vurdering av Gladys som passende kjæreste. At moren ikke var videre begeistret for Trygves amerikanske kjæreste går kanskje mest på at hun anså sjansene for hans tilbakeflytting som desto mindre da han hadde en kjæreste som kunne holde han tilbake i Amerika. At faren spurte hvordan det gikk med norsken hennes kan ha vært for å understreke hvor forskjellige de var, eller for å undersøke hvordan hun lå an i forhold til språket dersom de skulle flytte tilbake til Norge sammen.

I neste brev, datert 17. juni 1926, kom det frem at Trygve og Gladys var blitt forlovet. Han var veldig bedrøvet over at moren ikke likte forlovelsen, noe som var et skår i gleden for dem.¹⁶² Det var tydeligvis viktig for Trygve at foreldrene hans godkjente Gladys som hans forlovede, at moren ikke likte forlovelsen var tungt for han. Kanskje var det enda viktigere for han siden de var så langt unna, at de godkjente livsførselen hans. Trygve medgikk at han var

¹⁶⁰ Lovoll. *Norsk småbyer*. S219-220

¹⁶¹ Brev 8. juni 1926

¹⁶² Brev 17. juni 1926

ung, men at de sikkert ikke ble å gifte seg før om 3 eller 4 år, hvor han da ville være i alminnelig alder.¹⁶³

I det samme brevet kom det også en veldig klar indikasjon på at Trygve tenkte å bli værende i Amerika, da han skrev at det var det samme for han at Gladys ikke snakket norsk så lenge de var i Amerika, og når de andre reiste hjem skulle de også komme en tur.¹⁶⁴ Dette kan ha bidratt til at moren hans var bedrøvet – hun begynte kanskje å miste håpet om å få noen av de utvandrede ungene hjem igjen. At Trygve skrev dette kan vise et skille i hans bevisste tenkesett angående hjemflyttingen. Han begynte nå å bli ordentlig integrert i det amerikanske samfunnet, både språkmessig og i og med at han skulle stifte en egen familie med en amerikansk pike. Noen historieforskere har pekt på det motsetningsfylte forholdet mellom norsk og amerikansk identitet for emigrantene i Amerika, mens Lovoll mente at den etniske identiteten til nordmenn best kunne sikres ved å akseptere den amerikanske assimilasjonen eller integreringen.¹⁶⁵ Kanskje var det dette Trygve gjorde: det var viktig for han at Gladys ble godkjent av foreldrene der hjemme, mens han ble stadig mer rotfestet i det amerikanske samfunnet.

Den 25. oktober 1928 skrev Trygve at han og Gladys skulle offentliggjøre forlovelsen den 16. februar. Han ønsket at moren og faren kunne være der da de skulle feire forlovelsen. De hadde også hatt presidentvalg hvor Hoover vant, noe Trygve mente var best.¹⁶⁶

Hoover var republikaner, og ble valgt som president etter Calvin Coolidge. Som president ble Hoover en av de mest upopulære presidentene i sin samtid, da han styrte i en periode preget av økonomisk depresjon. I ettertiden har han blitt unnskyldt siden han kom etter at hans forgjengers politikk allerede hadde lagt et dårlig grunnlag, men han hadde støttet sine forgjengere i deres urealistiske politikk.¹⁶⁷ At Trygve mente en republikaner var best egnet til å styre landet gjennom en økonomisk krisetid kan komme av at Trygve så på den usynlige hånd som den beste økonomiske styremåten, og dette var i tråd med republikanernes politikk, da de var skeptiske til statlig inngripen i økonomien.¹⁶⁸

¹⁶³ Brev 17. juni 1926

¹⁶⁴ Brev 17. juni 1926

¹⁶⁵ Østrem. *Norsk utvandringshistorie*. S76-77

¹⁶⁶ Brev 25. oktober 1928

¹⁶⁷ Lahlum. *Presidentene*. S338-339

¹⁶⁸ Notaker, 2017

Norge opplevde mye politisk turbulens i mellomkrigstiden, og hadde hele 12 ulike regjeringer i tiden mellom 1920 til 1933.¹⁶⁹ Kanskje bidro et ønske om politisk kontinuitet til Trygve sin støtte til enda en republikansk president.

I november skrev Trygve at han kanskje gjorde noe galt i å velge Gladys som sin tilkommende hustru, for hun snakket ikke norsk, men som han skrev; kjærligheten falder jo like snart på en lort som på en lilje. Han mente at med Guds velsignelse så skulle de nok bli lykkelige. I dette brevet skrev han for første gang at han var klar over at han aldri kom til å bli bosatt i Norge, men at de skulle komme på besøk.¹⁷⁰ Tanken om at Trygve valgte feil ved å ta Gladys til hustru kan ha bunnet i foreldrenes misnøye, og at hans giftermål kom til å resultere

Gladys og Trygve avbildet i 1930.

Bilde utlånt av Kirsten M. Limstrand.

i at han kom til å bli amerikaner heller enn nordmann.

I februar 1929 hadde Trygve og Gladys hatt forlovelsesfest med 90 gjester, masse god mat og musikk,¹⁷¹ og i oktober 1929 giftet de seg. Det var Gladys som skrev til familien i Norge og fortalte om dagen, og at de skulle ønsket at de hadde vært der.¹⁷² At de hadde råd til en fest av slike propasjoner kan vise at de hadde vært flinke å spare opp penger på forhånd, eller at de hadde mange gode venner som bidro med mat.

Normen for immigranter i Amerika var å gifte seg innad sin etniske gruppe, og i 1910 fant Albert Jenkins at 70% av norske menn i Minneapolis hadde norske koner. En undersøkelse utført i New York i 1921 viste at av 350 norske menn hadde 65% giftet seg med norske kvinner. Med ekteskap innenfor gruppen fremmet man bevaringen av det norske språket og norske tradisjoner. Utenfor storbyene var

¹⁶⁹ Sjulseth og Sejersted, 2017

¹⁷⁰ Brev 30. november 1928

¹⁷¹ Brev 26. februar 1929

¹⁷² Brev oktober 1929

prosenten enda høyere.¹⁷³ Trygve gikk altså mot normen når han fant seg en kone som ikke snakket norsk, selv om hun var annengenerasjons innvandrer.

I Minnesota skoleåret 1913-1914 viste en ufullstendig statistikk at norsk som fag ble tilbydd elever ved 103 barneskoler.¹⁷⁴ Selv om dette ikke var i Brooklyn hvor Trygve etter hvert skulle bosette seg, er det et eksempel på norske immigranternes forsøk på å holde fast på kulturen sin i den nye hverdagen.

I 1931 hadde Trygve og Gladys flyttet inn i en bygård med 32 familier. De hadde vært heldige og arbeidet som vaktmester i bygget, hvor de bodde gratis i tillegg til å få litt i betaling, noe som de bemerket var bra i de dårlige tidene som råde.¹⁷⁵ 9. januar 1931 fortalte de i en bisetning i et brev til Norge at de ventet barn.¹⁷⁶

8.6 Innvandring til Amerika

Etter hvert så myndigheten i Amerika seg nødt til å sette restriksjoner for innvandringen. Første gang Trygve nevnte restriksjonene var i et brev skrevet 8. januar 1924. Han hadde da mottatt et brev fra en kjenning fra Salten som lurte på hvordan det var i Amerika. Trygve hadde sendt råd og opplysninger tilbake, men at innvandringen da hadde blitt stoppet til juli, så det var vanskelig å komme seg dit da.¹⁷⁷

I midten av april 1924 skrev Trygve at han skulle hjelpe en ved navn Karl og sende de papirene han trengte så snart den nye innvandringsloven hadde trådt i kraft, og senere i april kan Trygve fortelle at Karl har ankommet Brooklyn, og Trygve skal være med han og hente ut borgerbrev.¹⁷⁸ Det ble lagt restriksjoner på innvandringen til Amerika gjennom kvotelover i 1921 og 1924, noe som begrenset innvandringen sterkt. Kvotesystemets endelige utforming var klart i 1929, og Norge fikk da tildelt en årlig kvote på 2377. Lovoll mener at utvandringen fra Norge ville ha vært større uten disse restriksjonene, for Norge opplevde dårlige tider og arbeidsløshet mot slutten av 1920-tallet. Da depresjonen traff mot slutten av 1920-tallet og begynnelsen av 1930, førte dette til en radikal nedgang i innvandringen til Amerika.¹⁷⁹

¹⁷³ Lovoll. *Det løfterike landet*. S249

¹⁷⁴ Lovoll. *Det løfterike landet*. S243

¹⁷⁵ Brev 8. januar 1931

¹⁷⁶ Brev 9. januar 1931

¹⁷⁷ Brev 8. januar 1924

¹⁷⁸ Brev 7. april 1924

¹⁷⁹ Lovoll. *Det løfterike landet*. S37

I januar 1927 ble det nevnt at Monna skulle komme over, Trygve lovte at de skulle hjelpe henne og ta vare på henne så godt de kunne. Han skrev de må gi henne de samme gode råd som han fikk da han reiste, så kom det nok til å gå bare bra med henne.¹⁸⁰

9.0 Drøfting

Med utgangspunkt i problemstillingen vil jeg i dette kapitlet se på hva brevene kan fortelle om Trygves opplevelser og integrering i Amerika. I tillegg skal vi se på hvordan Trygve passet inn i den norske emigrasjonshistorien.

Problemstillingen er som følger:

«Hvordan passer Trygve inn i emigrasjonshistorien, og hvordan samsvarer hans opplevelser beskrevet i brevene med teorier for utvandring og integrering i Amerika?»

Jeg har benyttet kvalitativ metode i denne casestudien. Målet med å studere brevene som Trygve sendte hjem har i denne oppgaven vært å se på hvilken fremgang eller hvilke endringer som kom frem gjennom brevene. Brevene må tolkes for å finne sammenhengene over tid, og når tolkningen er gjort har vi forhåpentligvis svaret på problemstillingen.

Trygve og søsknene hans reiste relativt sent i den norske emigrasjonshistorien. Man sier ofte at starten på Amerika-utvandringen var i 1825, da det første skipet fra Stavanger bega seg ut på Atlanteren¹⁸¹. Trygve utvandret nesten 100 år senere, i 1923. De første som dro til Amerika dro øyensynlig med et ønske om å finne seg et fristed for sin religionsutøvelse, men mange av de som reiste i ettertid dro på grunn av håpet om et bedre liv.

Ut fra hva som blir skrevet i brevene synes ikke religionsfrihet å være en motivasjon for Trygves utvandring, hovedårsaken synes å være et ønske om bedre betalt arbeid. Trygve dro i en periode i norsk historie som var preget av arbeidsledighet og lave lønninger. På tidlig 1900-tall var det dårlige tider for fiskerinæringen, og lønningene var lave innenfor jordbruket. Trygve kom fra en fiskebondehusholdning, og må ha erfart hvor vanskelig det var å få lønnsomt arbeid. Utvandringstoppen på 1920-tallet kom samme år som han utvandret. Første verdenskrig hadde bremset opp utvandringen på begynnelsen av 1900-tallet, og denne bølgen

¹⁸⁰ Brev 2. januar 1927

¹⁸¹ Semmingsen. *Veien mot vest, 1825*. S9

kan representere en oppdemmet utvandningslyst blant nordmennene. Men det kan også være et tegn på hvor dårlig det stod til på arbeidsmarkedet i Norge.

Da Trygve først kom til Amerika søkte han seg til Killdeer i Nord Dakota. Som mange nordmenn før han fant han seg arbeid på en ranch. At han tok seg arbeid innenfor jordbruksnæringen gjør at han passer inn i Lovolls beskrivelse av den norske immigrantgruppen, da et stort antall nordmenn fikk seg arbeid innenfor denne næringen. Årsaken til at han dro til en ranch kan ha vært at han var vant med gårdsarbeid, og ønsket å finne noe kjent i et ellers ukjent land. Trygve oppholdt seg derimot ikke lenge i Killdeer, og skrev hjem at han skulle flytte til New York, hvor han hadde en onkel.

Trygve ankom New York i november 1923 og der fikk han seg arbeid i en garage. Som kartet på side 22 viser var det svært mange nordmenn som bosatte seg der. Mange av disse var sjømenn som gikk i land der, men det var også mange landarbeidere som Trygve.

I de første brevene Trygve sendte hjem hadde han en klar formening om at han og søsknene skulle være i Amerika for en begrenset periode. De hadde alle planer om å dra hjem igjen. Da forhåpentligvis som velstandsfolk. At han planla å reise hjem kom blant annet frem i brevet hvor han skrev at faren måtte finne han en passende bondepике, han hadde ingen planer om å bli værende i Amerika. Denne tankegangen holdt han fast ved i mange år, selv om det i brevene kom indikasjoner på at han gradvis vente seg til tanken om å bli værende i Amerika. Endringene i hans holdning ble ikke skrevet eksplisitt, men heller som kommentarer på hvor ille det stod til hjemme - ikke bare hadde foreldrene det vanskelig, men det var jevnt over harde tider i hjemlandet.

Kommentarene Trygve skrev hjem om at det nok ikke hadde vært likere stilt med dem om de ennå var i Norge var dermed ikke bare faktuelle kommentarer. Det var også et frempek til den avgjørelsen både han og søsknene etter hvert tok om å bli værende i Amerika. Da de etter hvert ble mer integrerte med jobber, ble nok utsiktene til å nok en gang røske opp livet med røttene og reise hjem en vanskelig beslutning. For Trygve var det nok enda fjernere å reise hjem enn for søsknene, for han fikk seg jo etter hvert en amerikansk kone som ikke kunne snakke norsk. Søsknene hans giftet seg med andre nordmenn.

Den håpløse arbeidssituasjonen i Norge ble nevnt flere ganger, men også i Amerika var det tidvis vanskelig å skaffe fast inntekt. Trygve nevnte ofte at det var usikkert hvor lenge han hadde jobb på hans daværende arbeidsplass, og at han måtte jobbe reduserte uker da det var få

oppdrag for bedriften han jobbet for. Dette betydde at han levde usikkert økonomisk, med forandringer fra uke til uke.

Likevel ser det ut som at han tjente nokså greit. Han maktet både å legge seg opp penger til dårlige perioder samt at han sendte hjem penger for å hjelpe familien og betale ned på lån han hadde i Norge. Det at han kommenterte hvor ille det stod til på hjemplassen, viser at selv med hjemlengsel og periodevis arbeidsledighet i Amerika, var han fortsatt fornøyd med sin avgjørelse om å reise fra Norge. Arbeidsledigheten som regjerte i Norge fungerer dermed i samsvar med Push/pull-teorien til Henry Jerome, hvor elendigheten på Kjerran var push, og bedre fremtidsutsikter med bedre betalt arbeid i Amerika fungerte som pull-faktor. Trygve levde altså heller med usikkerhet med tanke på arbeid i Amerika enn i det som fremstår som enda dårligere kår i Norge.¹⁸²

I et brev til lillebroren Morten fortalte Trygve hvor bra det var at broren skulle gå i lære og bli utdannet innenfor et yrke. Dette ville etter Trygves mening sikre Morten fast arbeid og stabilitet, noe de ufaglærte ungdommene i Amerika ikke hadde. De klarte bare å holde på arbeid i en kort periode før de var nødt til å finne seg noe nytt.

At Trygve så fordelene av å være faglært kom også frem i brevene hvor han selv viste interesse for å gå sjåførskolen. Det ville sikre han en godt betalt og sikker jobb. I brevene ser vi at Trygve selv var innom flere ulike yrker; blant annet arbeidet han på et verksted, innenfor metall og etter hvert som vaktmester. Det virket ikke som at han gjorde alvor av ønsket om å gå sjåførskolen. Det kan hende at han fant seg et alternativ til å gå i lære som var greit betalt. Det kan også hende at det var dårligere betalt mens han gikk i lære, og at han dermed ikke tok seg råd til å ha lavere lønn i en periode.

At det var bedre lønnsvilkår i Amerika kom frem i et brev til søsteren Monna. Trygve fortalte at tjenestejentene der hadde godt betalte plasser, og at han regnet med at hun kom til å komme over innen året var gått. Dette er i tråd med push/pull-teorien¹⁸³, hvor løftet om bedre betalt arbeid lokket Monna til å flytte etter Trygve og søsknene.

Selv om Trygve gikk periodevis ledig tok han seg likevel råd til å kjøpe bil for å kunne reise ut på landet for å arbeide om sommeren. Bilen ble også brukt for å dra på utflukter. Bilkjøpet viser at Trygve hadde en del ressurser å ta av. Mange hadde det langt verre enn han, noe

¹⁸² Stalker. *The no-nonsense guide*. S21

¹⁸³ Østrem, N.O. *Norsk utvandringshistorie*. S87

sitatet han skrev om tiggende sjømenn tydelig illustrerer; «Her er en masse sjøfolk som gaar ledig saa De tigger hvor Du snur Dig og det er vist ikke greidt for mange.»¹⁸⁴

Fattigdom var utbredt, noe Ørkenen Sur, uteliggerkolonien i Brooklyn, var et eksempel på. At Trygve og familien hans klarte seg såpas bra kan tyde på at de hadde god arbeidsmoral og nyttige kunnskaper med seg hjemmefra som hjalp dem i det nye landet. Dette tilsier ikke at de i Ørkenen Sur ikke hadde det, men Trygve og søsknene søkte seg kanskje til sikrere næringer. Sjøfart var et usikkert yrkesvalg, i tillegg til at Trygve ikke trivdes innenfor det yrket, noe han nevnte i det første brevet.

Da Trygve og Gladys kom tilbake til Amerika etter Norgesoppholdet hadde virkningene fra krakket på Wall Street begynt å gjøre seg gjeldende. Han hadde arbeid nok, men de forventet at det var vanskelige tider i vente. Men til tross for de økonomiske vanskene som fulgte etter krakket, valgte Trygve og Gladys fortsatt å bo i Amerika. Det forteller oss at det tross alt var bedre fremtidsutsikter i Amerika enn i Norge, i alle fall etter Trygves syn. Dersom de trodde at livet kunne bli bedre ved å flytte til Norge hadde de nok gjort det. Det ville riktig nok innebære å rive opp røttene på nytt, men i Norge hadde Trygve et nettverk fra før av, samt familien. Dette ville nok gjøre det enklere å finne både boplass og arbeid. Det faktum at de valgte å bli værende er talende for situasjonen i Salten.

Da krakket kom hadde Trygve allerede vært i Amerika i nesten 6 år, og fra å være en eventyrlysten tenåring på 18 år hadde han rukket å bli 24 år gammel. Kanskje ble det vanskeligere ettersom han ble eldre å venne seg til tanken om å nok en gang bytte hjemland. Han hadde i løpet av disse årene lært seg engelsk, og selv om det ikke ble nevnt i brevene må han ha fått seg en omgangskrets i Amerika han nødig ville flytte fra. I et av de tidligste brevene hjem skrev han at han ikke likte bylivet, men med årene kan det heller ha blitt motsatt – det satt muligens langt inne å forlate et yrende byliv til fordel for et rolig liv på landet.

Mange reiste nok til Amerika med urealistiske forventninger. At dette var tilfellet viste brevet hvor Trygve skrev hjem og fortalte om Hans. Det virket som at Hans kom til Amerika med klare forventninger om hva han skulle tjene og hvor han skulle jobbe, forventninger som Amerika ikke levde opp til. Uten språket fikk man dårlig betalt og tungt arbeid, noe Trygve forsøkte å få Hans til å skjønne. Å bli integrert i det nye landet med språkkunnskaper og en grunnleggende forståelse for hvordan ting fungerte var viktig. Det synes at Trygve hadde

¹⁸⁴ Brev. 28. januar 1924

nokså realistiske forventinger til sitt opphold i Amerika. Allerede da han var i Killdeer prøvde han å lære seg språket.

Viktigheten av å kunne språket var Trygve tidlig bevisst. For å kunne få bedre betalt arbeid var en nødt å kunne språket. Da Trygve og søsknene hadde ankommet Brooklyn begynte de etter hvert på kveldsskole for å lære språket ordentlig. Dette viser et bevisst forhold til hva som måtte til for å klare seg godt i det nye hjemlandet.

Ut fra brevene virket det som at Trygve for det meste var sammen med andre nordmenn på fritida, det være seg søsken, svigersøsken eller andre nordmenn fra Salten-distriktet. Det virker som om Trygve levde i to separate sfærer: en på jobb hvor han var sammen med andre amerikanere, og en på fritiden hvor han var sammen med nordmenn. De fleste har vel i sitt møte med utlandet merket at man gjerne trekkes mot andre nordmenn, da dette gir en følelse av trygghet og «det kjente».

Det første tydelige tegnet på at Trygve holdt på å bli ordentlig integrert i Amerika kom da han underskrev et brev han sendte hjem med «Ted». Ted var navnet han gikk under i Amerika. Før dette brevet hadde han nevnt at det kom til å bli vanskelig å løsrive seg fra det nye livet han og søsknene hadde etablert, da tiden kom for å reise hjem. Kanskje hadde han allerede da, om enn ubevisst, begynt å innfinne seg med tanken om at han ikke kom til å reise tilbake til Norge igjen.

Etter hvert fikk Trygve seg en kjæreste ved navn Gladys. Hun var annengenerasjons innvandrer, og kunne ikke norsk. Foreldrene, spesielt moren, var skuffet over Trygves valg av kjæreste. Trygve tok det tungt at moren ikke likte valget hans, men holdt fast ved at det var et bra valg og at han trodde de kom til å bli lykkelige sammen. Kanskje bunnet morens misnøye i at hun så at sjansen for at Trygve kom til å flytte tilbake til Norge ble mindre.

Etter en stund ble Gladys og Trygve forlovet, og i brevet hvor han fortalte om forlovelsen viste han et skifte i sine tanker om fremtiden. Han skrev at det ikke gjorde noe for han at Gladys ikke kunne norsk så lenge de var i Amerika. Med dette kan ha ment at hun kunne lære seg norsk dersom de flyttet til Norge, men det er mer sannsynlig at han hadde begynt å venne seg til tanken på å bli værende i Amerika. Da ville ikke Gladys trenge det norske språket. Trygve kunne altså ha begynt å omfavne sin amerikanske identitet, og livet han hadde bygget seg der.

Da det hadde vært presidentvalg i Amerika gav Trygve uttrykk for at han mente Hoover nok var den beste kandidaten til å styre landet. Mange led under de dårlige økonomiske tidene i Amerika, og at Trygve nevnte presidentvalget kan ha vist at han hadde en interesse av hvem som skulle styre landet fremover. Sannsynligvis anså han det nå som hjemme. Det kan også spille på at det var vanskelige tider i Norge med stadige regjeringsskifter og dermed ustabilitet. Å velge nok en republikaner som president kan ha gitt en følelse av stabilitet, om ikke annet.

I det neste brevet Trygve sendte hjem skrev han for første gang i klartekst at han aldri kom til å bli bosatt i Norge. Før dette brevet hadde det vært hint til stede, både da han nevnte de dårlige forholdene i Norge, men også da han ble sammen med Gladys. Derfor kom det nok ikke som en veldig stor overraskelse på foreldrene. Som mange andre immigranter kom Trygve til Amerika for å søke arbeid, med en plan å returnere til hjemlandet etter hvert. Hjemlengselen og planen om å reise tilbake måtte etter hvert vike plass for en ny plan; nemlig å bli værende i Amerika.

Selv om Trygve nok levde i to ulike sfærer i livet, den offentlige amerikanske og den private norske, må han uunngåelig nok ha knyttet bånd i Amerika som ble stadig vanskeligere å kutte ettersom tiden gikk. I tillegg hadde han søsknene å støtte seg til, noe som må ha gitt trygghet i det nye hjemlandet.

Hjemlengsel var et tema i flere av brevene hjem. De kjente forholdene hjemme og alle dem som de etterlot var savnet, samtidig som hjemlengsel ble nevnt, ble det også nevnt hvor dårlig det skulle stått til med Trygve og søsknene dersom de fortsatt var i Norge. Trygve skrev at først når han dro ut i verden forstod han hvor godt det var å ha et hjem. Dette går jeg ut fra refererer til tryggheten av det kjente – både med tanke på omgangskrets, men også hjemplassen.

At det stod relativt dårlig til i Norge var et tema i flere av brevene. Det kunne virke som at Trygve hadde litt dårlig samvittighet for at faren og moren var såpass alene om arbeidet hjemme på gården. Kanskje var det en medvirkende årsak til at det var så viktig for Trygve å bidra økonomisk. Drømmen var i begynnelsen av amerikareisen at Trygve og søsknene etter hvert skulle vende hjem til Kjerran som velstandsfolk. De fattigslige kårene i Norge synes å ha vært en sterk motivasjonsfaktor for å arbeide hardt og legge seg opp penger. Kanskje bidro viten om at de en gang skulle returnere, til Trygves ønske om å hjelpe å modernisere

hjemgården. Han nevnte både ildsted i fjøset og innlagt strøm. Men selv om hjemlengselen ble nevnt i flere brev virker det aldri som at han angret på beslutningen om å reise.

Alle pengene Trygve sendte hjem vitnet om hvor dårlig det faktisk stod til hjemme på Kjerran. Flere ganger skrev Trygve at dersom faren trengte penger skulle han bare ta uttak fra Trygve sin konto i banken. Da Trygve og søsknene utvandret mistet nok foreldrene verdifull arbeidskraft på gården og til sjøs, og det var tydelig at det var viktig for Trygve å kunne bidra økonomisk til foreldrene. Dette kom spesielt godt frem da Trygve ville bidra med 4000 kroner for å sikre at de ikke skulle miste Kjerran på auksjon. 4000 kroner var en voldsomt stor sum på den tiden, da en tjenestegutt på arbeidsgivers kost tjente 811 kroner i årslønn i 1923/1924¹⁸⁵. Dette vitnet også om de store lønnsforskjellene mellom Norge og Amerika. Trygve la seg opp nok penger til å hjelpe til med 4000 kroner, noe som nok ville vært umulig dersom han fortsatt var bosatt i Norge.

Ved auksjonen av og tilbakekjøpet av Kjerran må pengene Trygve bidro med ha spilt en uvurderlig rolle. De hjemme slet økonomisk og kunne neppe klart å kjøpe gården tilbake dersom de ikke hadde hatt denne støtten. Om de hadde havnet like langt utpå økonomisk dersom Trygve og søsknene ikke hadde reist er vanskelig å si, men de hadde nok ikke hatt like mye penger i bakhånd dersom de ikke hadde reist. Det var pengene fra Amerika som fikk dem ut av den verste økonomiske knipen.

Trygve fremstår som en fornuftig mann. Han forsikret tidlig foreldrene om at han ikke kom til å rote seg bort i noe tull mens han var i «Uniten». Hans ønske om og vilje til å hjelpe moren og faren må ha vært uvurderlig for dem. Pengene han sendte hjem skulle enten settes i banken eller brukes på noe foreldrene hadde behov for. Den avgjørelsen overlot han ofte til foreldrene. Han sa også til dem at dersom de hadde behov for penger, så kunne de hente ut pengene hans fra banken uten å spørre først.

10.0 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg forsøkt å gjøre rede for hvordan jeg har gått frem for å finne svar på problemstillingen: *Hvordan passer Trygve inn i emigrasjonshistorien, og hvordan samsvarer hans opplevelser beskrevet i brevene med teorier for utvandring og integrering i Amerika?* For å gjøre dette har jeg tatt for meg den norske emigrasjonshistorien, blant annet gjennom

¹⁸⁵ SSB, *Arbeidslønnen i jordbruket*

kjente historikere som Ingrid Semmingsen og Odd S. Lovoll, samt ulike teorier for hvorfor så mange valgte å emigrere. Brevene som Trygve Jacobsen sendte hjem til familien i Norge utgjør hovedgrunnlaget for å kunne besvare forskningsspørsmålet, i og med at dette er en casestudie med Trygve som forskningsobjekt. I drøftingsdelen min har jeg forsøkt å dra frem ulike aspekter ved Trygves opplevelser, som til sammen er med på å danne grunnlaget for en konklusjon. Drøftingen er basert på min personlige tolkning av hva som kommer frem i brevene, og det må tas forbehold for at jeg ikke har fanget opp alle aspekter ved det som ble skrevet i dem.

Trygve og søsknene hans utvandre sent i den norske emigrasjonshistorien. Utvandringen til Amerika tok fart fra 1825, da den første sluppen med emigranter reiste over.¹⁸⁶ Han utvandret likevel i det året som var høyden av utvandring på 1920-tallet, nemlig 1923. Som mange norske emigranter søkte han seg først til gårdsarbeid. Mange norske immigranter tok seg arbeid på rancher, eller fikk seg en egen gård i sitt nye hjemland. Innenfor det norske immigrantmiljøet var det vanlig at også andregenerasjons innvandrere holdt seg innenfor denne næringen. At Trygve først og fremst reiste for å ta seg arbeid på en ranch viser at han passer inn i Lovolls beskrivelse av den norske immigrantgruppen.

Trygves opphold på ranch ble derimot relativt kortvarig, da det ikke tok lang tid før han reiste til New York for å ta seg arbeid. Han skrev selv at han følte seg utrygg i Killdeer i Nord Dakota etter en skyteepisode. En medvirkende årsak til at han valgte å reise til nettopp New York var nok at han hadde en onkel som var bosatt der. Dette passer også inn i teorien om stock-effekten, hvor medlemmer av de samme regionene i Norge slo seg ned i nærheten av hverandre i det nye hjemlandet.¹⁸⁷

Når det gjelder teorier for utvandring passer Trygve etter mitt syn godt inn i Henry Jeromes push/pull-teori¹⁸⁸, både for hvorfor han reiste i utgangspunktet, men også for hvorfor han aldri reiste tilbake. Som allerede nevnt var Norge og Salten-området preget av nedgangstider innenfor jordbruks- og fiskerinæringen. Det var vanskelig å få seg arbeid, og selv om man hadde jobb var det lave lønninger. Av brevene forstår vi at Trygve jobbet hardt da han kom til Amerika, men selv om han i perioder gikk ledig eller hadde lite arbeid - virket det som at både Trygve og søsknene mente fremtidsutsiktene var bedre i Amerika.

¹⁸⁶ Semmingsen. *Veien mot vest, 1825*. S9

¹⁸⁷ Lovoll. *Det løfterike landet*. S201

¹⁸⁸ Østrem, N.O. *Norsk utvandringshistorie*. S44

Selv om det tidvis var vanskelig i Amerika, var oppfatningen at de hadde gjort det rette valget. Det illustreres med dette sitatet; «Vi har smæet hjemlængsel alle sammens men paa samme tid saa snakkes vi ikke å greie os hjeme naar vi ingen inntæchter fik».¹⁸⁹ Dette understreker at de økonomiske forholdene i Norge var vanskeligere enn i Amerika. At det var vanskelige tider på hjemgården var tydelig da gården etter hvert ble lagt ut for auksjon.

Dersom Trygve og søsknene ikke hadde reist til Amerika og tjent nok til å sende penger hjem, er det godt mulig at gården hadde gått ut av familiens eie. Situasjonen kan selvfølgelig ha vært en helt annen dersom Trygve og søsknene aldri hadde utvandret. Det er vanskelig å si hva som kunne skjedd, men det er mulig at den ekstra arbeidskraften blant annet på gården og med fisket hadde sørget for at de aldri kom i en slik desperat økonomisk situasjon. På den annen side er det en mulighet for at flere av dem hadde gått arbeidsledig og dermed heller blitt en økonomisk byrde for resten av familien.

At Trygve besluttet å aldri reise tilbake til Norge kom nok av en kombinasjon av at han hadde skapt seg et nytt liv i Amerika med kone og jobb, samt at det var lite som fristet hjemme. Selv om Amerika gjennomgikk en svært vanskelig økonomisk periode i forbindelse med krakket på Wall Street var det likevel ikke nok «push» til at han vurderte å reise derfra. I Norge var det samtidig vanskelig å skaffe seg et levebrød, og det sørget for at det heller ikke var nok «pull» i aksjon til at Trygve kunne vurdere å flytte tilbake til Norge.

Oldervoll tok for seg befolkningsvekst som en faktor innenfor pull/push-teorien. Ved at flere barn vokste opp og levealderen gikk opp¹⁹⁰ ble det flere om «beinet» innenfor arbeidsmarkedet. Dette gjaldt også for Jacobsen-familien hvor de var syv søsken som måtte finne seg levebrød. De vokste opp i et fiskebondehushold, men med en liten gård var det begrenset næringsgrunnlag.

Vi vet at Trygve var på Skrova i forbindelse med Lofot-fisket, noe han ikke hadde et ønske om å gjøre igjen. Hovedårsaken ser først og fremst ut til å være at han mistrikket med arbeidet, og i tillegg var han plaget med sjøverk. Vi vet også at fiskerinæringen var ustabil og preget av lave priser på fiskeriproduktene på 20-tallet. Dette kan også ha vært en push-faktor som lå til grunn for at Trygve besluttet å reise til Amerika. Der fantes det arbeid både på rancher og innenfor ulike industrier som bygg og anlegg.

¹⁸⁹ Brev 1. september 1924

¹⁹⁰ Semmingsen. *Veien mot vest, 1825-1865*. s220

Jeg mener at Trygve på mange måter var en «typisk» emigrant. Han reiste fra Norge i en periode hvor det var ustabilt og dårlig betalt arbeid, og søkte som mange andre norske emigranter seg til gårdsarbeid. De faktorene for utvandring som er nevnt gjelder i stor grad også for Trygve og hans søsken. Salten var preget av arbeidsledighet, noe som fungerte som en push-mekanisme. Samtidig opplevde Amerika vekst innen ulike næringer, og kunne dermed friste med både sikkert arbeid og bedre lønn enn det som fantes i Norge. Bedre fremtidsutsikter var som kjent en sterk pull-faktor for mange som valgte å reise.

Trygve må etter hvert ha blitt godt integrert i Amerika. Han begynte tidlig å lære seg språket, noe som var en inngang til bedre betalt arbeid. Han virket som at han forstod betydning av å jobbe hardt, og han var flink å legge seg opp penger. Graden av integrasjon var nok det avgjørende da han til slutt tok beslutningen om å bli værende i Amerika. Han fikk seg en amerikansk kone som ikke kunne norsk, og da fremsto det nok som enklere å bli værende enn å reise hjem til Norge.

Gjennom brevene mener jeg å ha funnet et grunnlag for å hevde at Trygve i alt var det man kan anse som en typisk norsk utvandrer, både med tanke på hvorfor han dro, hvor han søkte seg arbeid og hvilke mekanismer som spilte inn som gjorde at han tok det endelige valget om å bli værende i Amerika.

Han reiste med et ønske om et bedre liv, både for seg selv om familien i Norge. Dette kan han sies å ha lyktes med, siden det var hans økonomiske bidrag som på mange måter holdt familien hjemme i Norge flytende i en vanskelig økonomisk tid. Han flyttet riktig nok aldri tilbake igjen til Norge, men dette vitner nok om at han fant det hjemmet han søkte i Amerika. Her fant han seg en kjæreste som han ble forelsket i, og etter hvert ble de gift og fikk et barn sammen. Man kan si at han levde den amerikanske drømmen; han ble ikke rik, men holdt seg i godt betalt arbeid og fant kjærligheten.

Litteraturliste

- Brox, Ottar(1984). *Nord-Norge – fra allmenning til koloni*. Universitetsforlaget
- Dalland, O (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal Akademisk
- Engen, A (1978) *Vår nære fortid. Utvandringa – det store oppbrotet*. Det Norske Samlaget.
- Engen, A.(1975) *Utvandringshistorie og amerikabrev*. Nordland distrikthøyskole, Bodø. Samfunnsvitenskapelig fagseksjon. Rapport 1975: 1
- Fagertun, F(2014). *Veiviser i det mangfoldige nord, utvalgte artikler av Einar Niemi*. Orkana Forlag.
- Gudbrandson, T(1996) *Bodin dygdebok II, gårds- og slektshistorie for Tverlandet*. Bodø Kommune Bygdebokkomitéen.
- Gotaas, T og Kvarsvik R(2010). *Ørkenen Sur, den norske uteliggerkolonien i Brooklyn*. Spartacus Forlag.
- Hamsun, Knut(1939). *Artikler. I utvalg ved Francis Bull*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Hopkins, J.G.E. (1960) *Album of American history, volume V 1917-1953*. Charles Scribner's sons.
- Jacobsen, D.I. (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Damm Akademisk
- Lahlum, H.O.(2012) *Presidentene, fra George Washington til Barack Obama*. Cappelen Damm
- Langholm, S og Sejersted, F(1980). *Vandringer. Festskrift til Ingrid Semmingsen på 70-årsdagen 29. mars 1980*.
- Lovoll, O.S. (1997). *Det løfterike landet, en norskamerikansk historie*. Universitetsforlaget
- Ravnå, Per-Bjarne. *Med kraft til utvikling i hundre år. Bodø Energi, 1909-2009*. Bodø Energi AS, 2008.
- Sogner, Sølvi(1979). *Folkevekst og flytting – en historisk demografisk studie i 1700-årenes Øst-Norge*. Universitetsforlaget
- Sogner, Sølvi(1994). *ung i Europa. Norsk ungdom over Nordsjøen til Nederland i tidlig ny tid*. Universitetsforlaget, Oslo.

- Sogner, Sølvi og Telste, Kari(2005). *ut og søkje teneste – historia om tenestejentene*. Det Norske Samlaget, Oslo.
- Semmingsen, Ingrid (1941) *Veien mot vest. Utvandringen fra Norge til Amerika 1825-1865*. H. Aschehoug
- Semmingsen, Ingrid (1950) *Veien mot vest. Utvandringen fra Norge til Amerika 1865-1915*. H. Aschehoug
- Semmingsen, I(1975). *Drøm og dåd. Utvandringen til Amerika*. H. Aschehoug & Co.
- Stalker, Peter(2001). *The no-nonsense guide to international migration*. New Internationalist
- Vea, J(2004). *Der hav møter land, fiskerbondesamfunnet i Nordland 1870-1940*. Fagbokforlaget
- Zinn, H(2006). *USA. folkets historie 1492-i dag*. Forlaget Oktober
- Østrem, N. O, (2006). *Norsk utvandringshistorie*. Det norske samlaget.

Litteratur hentet fra internett

- Allkunne(2010, 21. desember) Rasmus Sunde. Hentet 04.05.2018 fra <https://www.allkunne.no/framside/fylkesleksikon-sogn-og-fjordane/kjende-personar/rasmus-sunde/1898/79881/>
- Allkunne(2017, 10. mai) Odd Lovoll. Hentet 19.04.2018 fra <https://www.allkunne.no/framside/biografiar/1/odd-lovoll/95/85588/>
- Digitalskolen(ukjent dato) Historisk kildemateriale. Hentet 06.04.2018 fra <http://web.hist.uib.no/digitalskolen/oe/kilder.htm>
- Det norske akademis ordbok(ukjent dato) Sjøverk. Hentet 03.05.2018 fra <https://www.naob.no/ordbok/sj%C3%B8verk>
- Norges bygdekvinnelag(ukjent dato) Møsbrømléfse. Hentet 07.05.2018 fra <https://norsktradisjonsmat.no/oppskrift/mosbromlefse>
- Statistisk sentralbyrå(1/2001) Et halvt århundrets ferd mot lov. Hentet 30.04.2018 fra https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/_attachment/171558?_ts=1453bde7570
- Statistisk sentralbyrå(ukjent dato). 3.11 Folkemengde, etter statsborgerskap. Hentet 03.05.2018 fra <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/3-11.html>
- Store norske leksikon(2009, 13. februar) Ingrid Semmingsen. Hentet 16.04.2018 fra https://nbl.snl.no/Ingrid_Semmingsen

- Store norske leksikon(2017, 25. september) Det republikanske partiet. Hentet 02.05.2018 fra https://snl.no/Det_republikanske_partiet
- Store norske leksikon(2017, 20. februar) Fedrelandslaget. Hentet 03.05.2018 fra <https://snl.no/Fedrelandslaget>
- Store norske leksikon(2018, 25. april) Den industrielle revolusjon. Hentet 03.05.2018 fra https://snl.no/den_industrielle_revolusjon
- Store norske leksikon(2018, 20. februar) Hansaforbundet. Hentet 03.05.2018 fra <https://snl.no/Hansaforbundet>
- Store norske leksikon(2018, 20. februar) Homestead. Hentet 05.03.2018 fra <https://snl.no/homestead>
- Store norske leksikon(2018, 23. februar) Husmann. Hentet 03.05.2018 fra <https://snl.no/husmann>
- Store norske leksikon(2014, 28.mai) Konjunktur. Hentet 04.05.2018 fra <https://snl.no/konjunktur>
- Store norske leksikon(2018,22. april) Utvandring. Hentet 13.05.2018 fra <https://snl.no/utvandring>
- Store norske leksikon(2018, 18. mars) Innvandring. Hentet 13.05.2018 fra <https://snl.no/innvandring>
- Store norske leksikon(2018, 27. januar) Første verdenskrig. Hentet 04.05.2018 fra https://snl.no/f%C3%B8rste_verdenskrig